

BRÆJNING NEWS: En eksperimentel undersøgelse af fejlobservante læsers holdninger til ukorrekte og korrekte stavemåder opfattet som stavfejl i nyhedsrubrikker på nettet

JONAS NYGAARD BLOM OG MICHAEL EJSTRUP

ABSTRACT

Sprogbrugere er ofte intolerante over for stavemåder, de mener er ukorrekte, og de nedvurderer både tekster, der indeholder disse stavemåder, og de skribenter, der bruger dem. Dette gælder også – og måske i særlig grad – hvis teksterne er nyhedsartikler og skribenterne er journalister. I denne artikel præsenterer vi resultaterne fra et onlineeksperiment, der har været gennemført i 2018 ($N = 1.502$). I eksperimentet har en gruppe fejlobservante deltagere læst en række manipulerede nyhedsrubrikker, som de har rettet stavemåder i og derefter angivet deres holdninger til. Resultaterne viser, at deltagerne især er intolerante over for elementære stavfejl, der er fremhævet i den præskriptive litteratur og normative debat som tilbagevendende og typiske fejl. Længst størstedelen af deltagerne og især de kompetente fejlfindere og stavere finder fejlene irriterende. Til gengæld opfattes fejlene ikke som meningsforstyrrende af særlig mange, med slåfejl som en undtagelse. Et af undersøgelsens mere bemærkelsesværdige resultater er, at mange af deltagerne ikke blot er intolerante over for stavfejl, men også over for korrekte, vanskelige stavemåder. Journalister risikerer dermed, at fejlobservante læsere synes, det er både irriterende og komisk, når de staver korrekt.

EMNEORD: retskrivning, sprogholdninger, journalistik, nyhedsrubrikker

INDLEDNING

Nyheder produceres i dag døgnet rundt og publiceres i rasende fart i de elektroniske medier. Med det høje tempo i nyhedsformidlingen og det øgede fokus på breaking news og liveopdateringer følger en øget risiko

for fejl, herunder sproglige normafvigelser, som læserne potentielt kan reagere negativt på. Journalister er samtidig ofte korrekturlæsere på deres egne artikler til nettet, hvilket forstærker risikoen for afvigelser fra den officielle stavenorm. Public service-selskaber som DR og TV 2 modtager løbende klager over sprogfejl på deres hjemmesider¹, og begge mediehuse arbejder derfor på at reducere antallet af fejl. Af DR's sprogpolitik fremgår det, at "DR vil [...] øge den systematiske brug af korrektur og vil endvidere udbyde retskrivningskurser til medarbejdere efter behov" (DR 2009: 5). På TV 2 har en korrekturlæser de senere år lavet fejloptællinger på udvalgte artikler, der præsenteres på skærme i stationens *newsroom* på Teglholmen og Kvægtorvet (Albrecht 2017). Således kan journalisterne hele tiden følge med i, hvilke af de korrekturlæste historier der indeholder flest sprogfejl – til skræk og advarsel, må det formodes.

Selvom DR tidligere internt har givet udtryk for, at de "ikke er sat i verden for at imponere Dansk Sprognævn" (Kristiansen 2012: 112), har man ligesom i andre journalistiske mediehuse en ambition om at mindske antallet af sprogfejl i en medievirkelighed med voldsomt tidspres. Og det kan der være god grund til. Undersøgelser har vist, at læsere forbinder velredigerede og korrekturlæste journalistiske tekster med kvalitet og professionalisme (Vultee 2015), og at læsere samtidig nedvurderer journalistiske tekster, hvis de mener, de rummer en vis mængde stavfejl (Appelman og Schmierbach 2018). Tilsvarende gælder det, at stavfejl nedvurderes i andre kommunikative situationer (Kreiner et al. 2002), fx i jobansøgninger (Martin-Lacroux og Lacroux 2016), kundefeedback i e-handel på nettet (Stiff 2012) og e-mailsvar på annoncer (Queen og Boland 2016). Danske journalister risikerer desuden selv at fremstå utroværdige, inkompetente og uintelligente, hvis læserne mener, de begår stavfejl (Blom og Ejstrup 2019).

Vi ved altså, at journalisters stavemåder kan blive vurderet negativt, men der er fortsat væsentlige videnshuller, der mangler at blive udfyldt, især hvad angår stavfejlens typer. Deraf udspringer vores overordnede forskningsspørgsmål:

1 Der var 498 klager over ukorrekt sprog, herunder stavfejl, til DR i andet halvår af 2018 (DR 2018). I 2018 modtog TV 2 57 mail med klager over stavfejl (TV 2 2018: 18).

Hvilken rolle spiller typen af stavefejl for læsernes intolerance over for fejlen og for læserens vurdering af fejlels betydning for forståelsen?

Svaret vil give ny viden om læsernes holdninger til ortografiske afvigelser og vil samtidig belyse, hvilke typer stavefejl journalister og andre professionelle sprogbrugere skal være særlig opmærksomme på at undgå. Artiklen har videnskabelig relevans for forskningen i ortografi og sprogholdninger og praktisk relevans for journalister, kommunikatorer og andre, der skriver i et professionelt øjemed til et større publikum.

DANSKE JOURNALISTERS SPROGFEJL

Fejloptællingsstudier har tidligere dokumenteret, at sprogfejl jævnlig forekommer i danske aviser (Brandt 1996, Kristensen et al. 2007) og på de journalistiske nyhedssider på nettet (Rathje og Kjærgaard 2009). Flere af undersøgelserne er dog af ældre dato, og det er svært at vide med sikkerhed, om der er sket en udvikling, siden de blev gennemført. TV 2's metode med at offentliggøre tal for sprogfejl på redaktionerne i samspil med feedback fra en korrekturlæser skal ifølge stationen selv have sænket antallet af sprogfejl fra 7,8 til 2,1 per artikel i gennemsnit (Albrecht 2017). Dette kan jævnføres med en tidligere optælling af sprogfejl på DR lavet af Marianne Rathje og Anne Kjærgaard (2009). De to forskere fra Dansk Sprognævn fandt diverse sproglige fejl, herunder stavefejl og bøjningsfejl, i 9,1 procent af sætningerne på dr.dk og tekst-tv; hertil kommafejl i 6,5 procent af sætningerne. Det var tilbage i 2009. Fire år senere, i 2013, viste en meningsmåling, at DR's brugere generelt anså sproget på dr.dk for meget korrekt (Thøgersen 2013). En nyere stikprøveundersøgelse foretaget af DR's sprogredaktion (Thurah 2018) fandt i gennemsnit 3,3 fejl per artikel på dr.dk. Heraf var 43 procent kommafejl. Det kan altså ikke udelukkes, at antallet af sprogfejl på nettet er faldende hos DR, TV 2 og andre mediehuse på grund af nye initiativer, og at det kun er et fåtal af brugerne, der mener, at journalisternes tekster på nettet er præget af sprogfejl. Helt væk er fejlene dog ikke. Så meget ved vi med sikkerhed.

I de nævnte undersøgelser kan man se, at typen af sprogfejl blandt journalister afspejler de samme retskrivningsproblemer, man finder hos den voksne del af baggrundsbefolkningen. Kommaerne driller

især, ligesom mere komplicerede stavemåder også volder vanskeligheder. Tastefejl og redigeringsfejl optræder også. Her ses et eksempel på en række fejl i en *breaking news* fra forsiden på dr.dk:

LO-formand mente efter mødet ikke man bør *gimse* af den forpligtende samtale parterne og ministeren på *beskæftigelseområdet* havde haft. Men formanden kom ikke ud med *konkrete forslag knække arbejdsløsheden*. (dr.dk 23.8.2012 – rettet senere af DR, vores kursiveringer).

Journalisten staver her *kimse* som *gimse* og *beskæftigelse* som *beskægtigelse*, måske fordi det første ord lydforveksles ([k] → [g]) eller inspireres af ord, som det minder om, fx *gesims*, eller fordi g- og f-tasten er naboer på tastaturet. Samtidig lader det til, at noget af den anden sætning mangler, hvilket resulterer i anakoluti. Tastefejlen og den ufuldstændige sætning skyldes dog næppe journalistens retskrivningskompetence, men snarere tidspres. De må derfor opfattes som tilfældige fejl, også kaldet *performansfejl*, i modsætning til de tilbagevendende og systematiske fejl i dansk sprogbrug, også kaldet *kompetencefejl*, som fx særskrivningsfejl (Hansen 1981, Rathje 2012). Erik Hansen skelner andetsteds (Hansen 1979: 69) mellem *error* og *mistake*, hvilket vi forstår som synonymt med distinktionen kompetencefejl og performansfejl.

SPROGHOLDNINGER OG RETSKRIVNINGSKOMPETENCE

Såvel officiel som uofficiel standardisering af skriftsproget er med til at påvirke vores holdninger ikke blot til sprogbrugen, men også til sprogbrugeren (Garrett 2010). Etablerede og regulerede sprognormer som den officielle danske retskrivning gør, at bestemte udtryksformer *opfattes* og i dele af samfundet lovmæssigt *bestemmes* (Undervisningsministeriet 1997) som korrekte, mens afvigelser betragtes og betegnes som fejl eller i nogle tilfælde som stilistisk variation eller mere sjældent innovation. Når vi i denne artikel – indtil videre – har valgt ikke blot at tale om afvigelser, men også om fejl, skyldes det alene det praktiske forhold, at betegnelsen er kort og alment forståelig. Med stavefejl mener vi stavemåder, der afviger fra de autoriserede regler og retningslin-

jer for dansk retskrivning, som de står angivet i Retskrivningsordbogen (Dansk Sprognævn 2012).

Selve ideen om 'afvigelser' og 'fejl' kan være med til at udløse bevidste eller underbevidste holdninger til afsenderen, der rækker ud over vedkommendes (manglende) kompetence til at efterleve stavenormen. Afsenderen risikerer altså, at modtageren tillægger fejlene mere end det, fejlene som udgangspunkt egentlig bare er, nemlig en afvigelse fra en officiel standard. Når sprogbrugeren afviger fra de officielle stavemåder, kan vedkommendes status og kompetence derfor potentielt nedvurderes på samme måde, som det sker i dialekter og sociolekter, der afviger fra standarddansk i det mundtlige sprog (Thøgersen og Kristiansen 2006, Jensen, Kristiansen og Maegaard 2015).

Journalister og andre professionelle skriftsprogsbrugere er i særlig risiko for at blive nedvurderet, hvis de – i læsernes øjne – begår stavefejl. Læserne kan have en forventning om, at journalister fuldt ud bør mestre den danske retskrivningsnorm, som den er fastlagt af Dansk Sprognævn. Så hvis journalisterne – igen efter læsernes opfattelse – afviger herfra, kan det udløse irritation og nedvurdering. Ligesom håndværkeren forventes at kende og følge bygningsreglementet, forventes den professionelle sprogbruger at kende og følge stavningen og reglerne i Retskrivningsordbogen. Det samme kan siges om studerende på universitetet, der i de senere år af censorerne er blevet kritiseret for ikke at beherske og følge retskrivningsnormen i tilstrækkelig grad (Blom et al. 2017). Også her er det forventet, at den officielle retskrivningsnorm følges til punkt og prikke.

Som forstudie til denne artikel har vi analyseret og kategoriseret en række af de personlige begrundelser, som en udvalgt gruppe (N = 700) af vores testdeltagere har givet for, at det er vigtigt, at journalister staver korrekt (Blom og Ejstrup 2019). Deltagerne argumenterer dels for, at journalisters stavefejl støjer og vanskeliggør afkodningen og reducerer forståelsen af teksten, dels for, at stavefejlene risikerer at smitte usikre sprogbrugere, og at journalisterne på den måde er dårlige rollemodeller og med til at forfladige det danske sprog. Derudover giver de kritiske læsere udtryk for, at de nedvurderer journalister, der begår sprogfejl. Læserne har ikke tillid til journalister, der staver forkert, og de er i tvivl om, hvorvidt journalisterne har styr på, hvad de skriver, når de ”fjum-

rer” med stavningen. Med de kritiske læsers egne ord er journalister, der begår stavefejl, ”sjuskede”, ”dovne”, ”dumme”, ”inkompetente” og ”uprofessionelle” (Blom og Ejstrup 2019). Journalister risikerer altså at blive kategoriseret som uduelige personer, der ikke kan finde ud af deres job, hvis de efter læsernes mening staver ukorrekt. Hvorvidt læserne så reagerer hårdere eller mildere på bestemte typer af stavefejl, er det, vi interesserer os for i denne artikel.

I praksis er der dog ligeledes mulighed for, at læserne ikke blot nedvurderer stavefejl, men også stavemåder, der er officielle og altså dermed i normativ forstand korrekte. Nedvurderingen er nemlig ikke betinget af, at der rent faktisk *er* stavefejl i teksten, men kun af, at læseren *mener*, at der er stavefejl. Man bliver derfor nødt til at skelne mellem *opfattede stavefejl*, der dels kan dække over ukorrekte stavemåder, dels kan dække over korrekte stavemåder, og *egentlige stavefejl*, altså ukorrekte stavemåder, der afviger fra de autoriserede regler og retningslinjer for dansk retskrivning. Denne skelnen er vigtig for vores undersøgelse, da vi ikke blot vil undersøge læsernes holdninger til egentlige stavefejl, mens også til opfattede stavefejl, der i virkeligheden er korrekte. Det vender vi tilbage til.

Nedvurdering af egentlige stavefejl forudsætter i sagens natur, at læserne har kompetence til at finde dem, hvilket ikke altid er tilfældet. Nogle typer af læsere har antagelig bedre forudsætninger end andre for at opdage ukorrekte stavemåder, fx danskundervisere, der har erfaring med at undervise i retskrivning og rette stavefejl. Af samme grund har vi haft en særlig interesse i at få folk fra denne gruppe til at deltage i vores undersøgelse. Vi forventer, at der er en sammenhæng mellem deltagernes kompetence til at finde og rette egentlige stavefejl og deres holdning til fejlene. Det giver sig selv, at folk ikke kan lade sig irritere af stavefejl, de overser eller ikke mener er fejl. Men hvis en person generelt er usikker i sin fejlfinding og stavning, kan det tænkes, at vedkommende også er mindre tilbøjelig til at blive irriteret over de egentlige stavefejl, han/hun lægger mærke til.

På den baggrund vil vi her opstille artiklens første hypotese:

H1: Vi forventer, at usikre fejlfindere/stavere lader sig irritere mindre af ukorrekte stavemåder end sikre fejlfindere/stavere.

TYPISKE OG ELEMENTÆRE STAVEFEJL

Vi arbejder i denne artikel ud fra en antagelse om, at *typen* af stavefejl har betydning for læsernes tolerance over for fejlen. Dels kan der være forskel på vurderingen af kompetencefejl sammenlignet med performansfejl (Kristiansen og Rathje 2014), dels kan der være forskel på de forskellige typer af kompetencefejl, der forekommer. Nogle fejltyper er meget omtalte og debatterede i sprogsamfundet og er fremhævet i den præskriptive litteratur (fx Jacobsen og Jørgensen 2013) som *typiske* fejl. Andre fejltyper lever en mere diskret tilværelse. Dette forhold kan potentielt have betydning for læsernes holdninger til fejlene. Berygtede stavefejlstyper kan af læseren regnes for fejl, som mange må/bør kende til, og som mange læsere derfor også må/bør lægge mærke til i teksten. Fejlene kan på den måde være mere fremtrædende i læserens øjne.

Særskrivningsfejl og manglende præsens-*r* er to oplagte og fremtrædende eksempler på kompetencefejl, der er særlig fremhævet i den normative diskurs. De har som nævnt også været behandlet i tidligere undersøgelser af holdninger til sprogfejl i dansk. Fejlene må – med visse undtagelser – regnes for elementære. Alligevel er der i begge tilfælde tale om fejltyper, der optræder relativt hyppigt blandt usikre og mindre erfarne skriftsprogbrugere, fx skolebørn og gymnasieelever, men også blandt universitetsstuderende (Andersen 1992, Blom et al. 2017, Jervelund 2007, Jervelund og Schack 2016, Johannsen 2012). Samtidig har kompetencefejlene været genstand for adskillige mediehistorier i Danmark (se fx Andersen 2019, Hansen 2011, Thorsen 2015), og eksempler på fejltyperne deles og kommenteres ofte på de sociale medier. Fejlene fungerer altså som en slags arketypiske eksempler på kompetencefejl i den folkelige debat. Desuden behandles de i kategorien ”Typiske problemer” på sproget.dk, og de er en del af Sprognævnets huskesedler. Denne rammesætning af fejltyperne fører formodentlig til, at sprogbrugerne er særlig opmærksomme på – og derfor potentielt særlig følsomme over for – kompetencefejlene.

Forvekslingen af *ligge* og *lægge* er en anden kompetencefejl, der ofte omtales i sprogdebatten og den præskriptive litteratur. Ordparret bruges typisk som standardeksempel på en bredere kategori af verber med intransitive og transitive former, som det kan være svært at skelne mellem i stavningen: *springe/sprænge*, *synke/sænke* og *hænge/hænge* (i

datid). Slår man *ligge/lægge* op under ”Typiske problemer” på sproget.dk, får man en forklaring og en pædagogisk opfordring til at prøve at udskifte med verberne *sidder* og *sætter*, der er mere tydeligt adskilte i standardudtalen. En tilsvarende pædagogisk test gives ikke for *springe/sprænge*, selvom dette verbalpar også har en vokaludtale, der hos flere sprogbrugere er helt eller delvis sammenfaldende. *Ligge/lægge* har altså en særlig status som standardcase i den præskriptive opslagslitteratur, og det kan – formoder vi – gøre modtagerne mere opmærksomme på og potentielt mere sensitive over for fejlen. Det leder os til vores anden hypotese:

H2: *Vi forventer, at læserne i særlig grad lader sig irritere af kompetencefejl, der fremhæves som standardfejl i den præskriptive litteratur og normative sprogdebat.*

KOMPLICEREDE STAVEMÅDER

Det præskriptive fokus på fejlen *ligge/lægge* er på mange måder påfaldende, da flere af de andre verbalpar har mere omfattende betydningsmuligheder og dermed skulle være sværere at stave til. *Springe* kan som bekendt betyde både ’hoppe’ (intransitivt, dog med mulighed for ikke-produktivt objekt i komplekse prædikater som ’springe stangspring’) og ’gå i stykker/eksplodere’ (intransitivt). *Sprænge* kan til gengæld ikke betyde ’hoppe’, men kun ’få til at gå i stykker/eksplodere’ (transitivt).

På samme måde kan *synke* betyde både ’sluge’ (med fakultativt objekt) og ’gå til bunds’ (intransitivt). Hertil kommer den transitive form, *sænke*, og dennes tilknyttede betydninger, blandt andet ’lade synke’ og ’beskadige et skib ved beskydning’.

Dansk Sprognævn tillader desuden en valgfrihed i den intransitive form af *hænge* i datid, hvilket afviger fra de andre verbalpar: *Frakken hængte/hang på knagen*, men: *Han hængte/*hang frakken på knagen*. Få sprogbrugere kender øjensynlig til valgfriheden, og færre kan formodentlig huske, hvilken form der er valgfri, og hvilken der ikke er. I det hele taget kan valgfriheder i stavningen, fx *forpligter/ forpligtiger* over for *bekræfter/*bekræftiger*, være svære at huske. Det kan øge tvivlen om den officielle stavemåde i tilfælde, hvor man finder en af de to former påfaldende eller fejlagtig under læsningen.

BRÆJNING NEWS: En eksperimentel undersøgelse af fejlobservante læsers holdninger til ukorrekte og korrekte stavemåder opfattet som stavfejl i nyhedsrubrikker på nettet

JONAS NYGAARD BLOM OG MICHAEL EJSTRUP

ABSTRACT

Sprogbrugere er ofte intolerante over for stavemåder, de mener er ukorrekte, og de nedvurderer både tekster, der indeholder disse stavemåder, og de skribenter, der bruger dem. Dette gælder også – og måske i særlig grad – hvis teksterne er nyhedsartikler og skribenterne er journalister. I denne artikel præsenterer vi resultaterne fra et onlineeksperiment, der har været gennemført i 2018 ($N = 1.502$). I eksperimentet har en gruppe fejlobservante deltagere læst en række manipulerede nyhedsrubrikker, som de har rettet stavemåder i og derefter angivet deres holdninger til. Resultaterne viser, at deltagerne især er intolerante over for elementære stavfejl, der er fremhævet i den præskriptive litteratur og normative debat som tilbagevendende og typiske fejl. Længst størstedelen af deltagerne og især de kompetente fejlfindere og stavere finder fejlene irriterende. Til gengæld opfattes fejlene ikke som meningsforstyrrende af særlig mange, med slåfejl som en undtagelse. Et af undersøgelsens mere bemærkelsesværdige resultater er, at mange af deltagerne ikke blot er intolerante over for stavfejl, men også over for korrekte, vanskelige stavemåder. Journalister risikerer dermed, at fejlobservante læsere synes, det er både irriterende og komisk, når de staver korrekt.

EMNEORD: retskrivning, sprogholdninger, journalistik, nyhedsrubrikker

INDLEDNING

Nyheder produceres i dag døgnet rundt og publiceres i rasende fart i de elektroniske medier. Med det høje tempo i nyhedsformidlingen og det øgede fokus på breaking news og liveopdateringer følger en øget risiko

for fejl, herunder sproglige normafvigelser, som læserne potentielt kan reagere negativt på. Journalister er samtidig ofte korrekturlæsere på deres egne artikler til nettet, hvilket forstærker risikoen for afvigelser fra den officielle stavenorm. Public service-selskaber som DR og TV 2 modtager løbende klager over sprogfejl på deres hjemmesider¹, og begge mediehuse arbejder derfor på at reducere antallet af fejl. Af DR's sprogpolitik fremgår det, at "DR vil [...] øge den systematiske brug af korrektur og vil endvidere udbyde retskrivningskurser til medarbejdere efter behov" (DR 2009: 5). På TV 2 har en korrekturlæser de senere år lavet fejloptællinger på udvalgte artikler, der præsenteres på skærme i stationens *newsroom* på Teglholmen og Kvægtorvet (Albrecht 2017). Således kan journalisterne hele tiden følge med i, hvilke af de korrekturlæste historier der indeholder flest sprogfejl – til skræk og advarsel, må det formodes.

Selvom DR tidligere internt har givet udtryk for, at de "ikke er sat i verden for at imponere Dansk Sprognævn" (Kristiansen 2012: 112), har man ligesom i andre journalistiske mediehuse en ambition om at mindske antallet af sprogfejl i en medievirkelighed med voldsomt tidspres. Og det kan der være god grund til. Undersøgelser har vist, at læsere forbinder velredigerede og korrekturlæste journalistiske tekster med kvalitet og professionalisme (Vultee 2015), og at læsere samtidig nedvurderer journalistiske tekster, hvis de mener, de rummer en vis mængde stavfejl (Appelman og Schmierbach 2018). Tilsvarende gælder det, at stavfejl nedvurderes i andre kommunikative situationer (Kreiner et al. 2002), fx i jobansøgninger (Martin-Lacroux og Lacroux 2016), kundefeedback i e-handel på nettet (Stiff 2012) og e-mailsvar på annoncer (Queen og Boland 2016). Danske journalister risikerer desuden selv at fremstå utroværdige, inkompetente og uintelligente, hvis læserne mener, de begår stavfejl (Blom og Ejstrup 2019).

Vi ved altså, at journalisters stavemåder kan blive vurderet negativt, men der er fortsat væsentlige videnshuller, der mangler at blive udfyldt, især hvad angår stavfejlernes typer. Deraf udspringer vores overordnede forskningsspørgsmål:

1 Der var 498 klager over ukorrekt sprog, herunder stavfejl, til DR i andet halvår af 2018 (DR 2018). I 2018 modtog TV 2 57 mail med klager over stavfejl (TV 2 2018: 18).

Hvilken rolle spiller typen af stavefejl for læsernes intolerance over for fejlen og for læserens vurdering af fejlels betydning for forståelsen?

Svaret vil give ny viden om læsernes holdninger til ortografiske afvigelser og vil samtidig belyse, hvilke typer stavefejl journalister og andre professionelle sprogbrugere skal være særlig opmærksomme på at undgå. Artiklen har videnskabelig relevans for forskningen i ortografi og sprogholdninger og praktisk relevans for journalister, kommunikatorer og andre, der skriver i et professionelt øjemed til et større publikum.

DANSKE JOURNALISTERS SPROGFEJL

Fejloptællingsstudier har tidligere dokumenteret, at sprogfejl jævnlig forekommer i danske aviser (Brandt 1996, Kristensen et al. 2007) og på de journalistiske nyhedssider på nettet (Rathje og Kjærgaard 2009). Flere af undersøgelserne er dog af ældre dato, og det er svært at vide med sikkerhed, om der er sket en udvikling, siden de blev gennemført. TV 2's metode med at offentliggøre tal for sprogfejl på redaktionerne i samspil med feedback fra en korrekturlæser skal ifølge stationen selv have sænket antallet af sprogfejl fra 7,8 til 2,1 per artikel i gennemsnit (Albrecht 2017). Dette kan jævnføres med en tidligere optælling af sprogfejl på DR lavet af Marianne Rathje og Anne Kjærgaard (2009). De to forskere fra Dansk Sprognævn fandt diverse sproglige fejl, herunder stavefejl og bøjningsfejl, i 9,1 procent af sætningerne på dr.dk og tekst-tv; hertil kommafejl i 6,5 procent af sætningerne. Det var tilbage i 2009. Fire år senere, i 2013, viste en meningsmåling, at DR's brugere generelt anså sproget på dr.dk for meget korrekt (Thøgersen 2013). En nyere stikprøveundersøgelse foretaget af DR's sprogredaktion (Thurah 2018) fandt i gennemsnit 3,3 fejl per artikel på dr.dk. Heraf var 43 procent kommafejl. Det kan altså ikke udelukkes, at antallet af sprogfejl på nettet er faldende hos DR, TV 2 og andre mediehuse på grund af nye initiativer, og at det kun er et fåtal af brugerne, der mener, at journalisternes tekster på nettet er præget af sprogfejl. Helt væk er fejlene dog ikke. Så meget ved vi med sikkerhed.

I de nævnte undersøgelser kan man se, at typen af sprogfejl blandt journalister afspejler de samme retskrivningsproblemer, man finder hos den voksne del af baggrundsbefolkningen. Kommaerne driller

især, ligesom mere komplicerede stavemåder også volder vanskeligheder. Tastefejl og redigeringsfejl optræder også. Her ses et eksempel på en række fejl i en *breaking news* fra forsiden på dr.dk:

LO-formand mente efter mødet ikke man bør *gimse* af den forpligtende samtale parterne og ministeren på *beskæftigelseområdet* havde haft. Men formanden kom ikke ud med *konkrete forslag knække arbejdsløsheden*. (dr.dk 23.8.2012 – rettet senere af DR, vores kursiveringer).

Journalisten staver her *kimse* som *gimse* og *beskæftigelse* som *beskægtigelse*, måske fordi det første ord lydforveksles ([k] → [g]) eller inspireres af ord, som det minder om, fx *gesims*, eller fordi g- og f-tasten er naboer på tastaturet. Samtidig lader det til, at noget af den anden sætning mangler, hvilket resulterer i anakoluti. Tastefejlen og den ufuldstændige sætning skyldes dog næppe journalistens retskrivningskompetence, men snarere tidspres. De må derfor opfattes som tilfældige fejl, også kaldet *performansfejl*, i modsætning til de tilbagevendende og systematiske fejl i dansk sprogbrug, også kaldet *kompetencefejl*, som fx særskrivningsfejl (Hansen 1981, Rathje 2012). Erik Hansen skelner andetsteds (Hansen 1979: 69) mellem *error* og *mistake*, hvilket vi forstår som synonymt med distinktionen kompetencefejl og performansfejl.

SPROGHOLDNINGER OG RETSKRIVNINGSKOMPETENCE

Såvel officiel som uofficiel standardisering af skriftsproget er med til at påvirke vores holdninger ikke blot til sprogbrugen, men også til sprogbrugeren (Garrett 2010). Etablerede og regulerede sprognormer som den officielle danske retskrivning gør, at bestemte udtryksformer *opfattes* og i dele af samfundet lovmæssigt *bestemmes* (Undervisningsministeriet 1997) som korrekte, mens afvigelser betragtes og betegnes som fejl eller i nogle tilfælde som stilistisk variation eller mere sjældent innovation. Når vi i denne artikel – indtil videre – har valgt ikke blot at tale om afvigelser, men også om fejl, skyldes det alene det praktiske forhold, at betegnelsen er kort og alment forståelig. Med stavefejl mener vi stavemåder, der afviger fra de autoriserede regler og retningslin-

jer for dansk retskrivning, som de står angivet i Retskrivningsordbogen (Dansk Sprognævn 2012).

Selve ideen om 'afvigelser' og 'fejl' kan være med til at udløse bevidste eller underbevidste holdninger til afsenderen, der rækker ud over vedkommendes (manglende) kompetence til at efterleve stavenormen. Afsenderen risikerer altså, at modtageren tillægger fejlene mere end det, fejlene som udgangspunkt egentlig bare er, nemlig en afvigelse fra en officiel standard. Når sprogbrugeren afviger fra de officielle stavemåder, kan vedkommendes status og kompetence derfor potentielt nedvurderes på samme måde, som det sker i dialekter og sociolekter, der afviger fra standarddansk i det mundtlige sprog (Thøgersen og Kristiansen 2006, Jensen, Kristiansen og Maegaard 2015).

Journalister og andre professionelle skriftsprogsbrugere er i særlig risiko for at blive nedvurderet, hvis de – i læsernes øjne – begår stavefejl. Læserne kan have en forventning om, at journalister fuldt ud bør mestre den danske retskrivningsnorm, som den er fastlagt af Dansk Sprognævn. Så hvis journalisterne – igen efter læsernes opfattelse – afviger herfra, kan det udløse irritation og nedvurdering. Ligesom håndværkeren forventes at kende og følge bygningsreglementet, forventes den professionelle sprogbruger at kende og følge stavningen og reglerne i Retskrivningsordbogen. Det samme kan siges om studerende på universitetet, der i de senere år af censorerne er blevet kritiseret for ikke at beherske og følge retskrivningsnormen i tilstrækkelig grad (Blom et al. 2017). Også her er det forventet, at den officielle retskrivningsnorm følges til punkt og prikke.

Som forstudie til denne artikel har vi analyseret og kategoriseret en række af de personlige begrundelser, som en udvalgt gruppe (N = 700) af vores testdeltagere har givet for, at det er vigtigt, at journalister staver korrekt (Blom og Ejstrup 2019). Deltagerne argumenterer dels for, at journalisters stavefejl støjer og vanskeliggør afkodningen og reducerer forståelsen af teksten, dels for, at stavefejlene risikerer at smitte usikre sprogbrugere, og at journalisterne på den måde er dårlige rollemodeller og med til at forfladige det danske sprog. Derudover giver de kritiske læsere udtryk for, at de nedvurderer journalister, der begår sprogfejl. Læserne har ikke tillid til journalister, der staver forkert, og de er i tvivl om, hvorvidt journalisterne har styr på, hvad de skriver, når de "fjum-

rer” med stavningen. Med de kritiske læsers egne ord er journalister, der begår stavefejl, ”sjuskede”, ”dovne”, ”dumme”, ”inkompetente” og ”uprofessionelle” (Blom og Ejstrup 2019). Journalister risikerer altså at blive kategoriseret som uduelige personer, der ikke kan finde ud af deres job, hvis de efter læsernes mening staver ukorrekt. Hvorvidt læserne så reagerer hårdere eller mildere på bestemte typer af stavefejl, er det, vi interesserer os for i denne artikel.

I praksis er der dog ligeledes mulighed for, at læserne ikke blot nedvurderer stavefejl, men også stavemåder, der er officielle og altså dermed i normativ forstand korrekte. Nedvurderingen er nemlig ikke betinget af, at der rent faktisk *er* stavefejl i teksten, men kun af, at læseren *mener*, at der er stavefejl. Man bliver derfor nødt til at skelne mellem *opfattede stavefejl*, der dels kan dække over ukorrekte stavemåder, dels kan dække over korrekte stavemåder, og *egentlige stavefejl*, altså ukorrekte stavemåder, der afviger fra de autoriserede regler og retningslinjer for dansk retskrivning. Denne skelnen er vigtig for vores undersøgelse, da vi ikke blot vil undersøge læsernes holdninger til egentlige stavefejl, mens også til opfattede stavefejl, der i virkeligheden er korrekte. Det vender vi tilbage til.

Nedvurdering af egentlige stavefejl forudsætter i sagens natur, at læserne har kompetence til at finde dem, hvilket ikke altid er tilfældet. Nogle typer af læsere har antagelig bedre forudsætninger end andre for at opdage ukorrekte stavemåder, fx danskundervisere, der har erfaring med at undervise i retskrivning og rette stavefejl. Af samme grund har vi haft en særlig interesse i at få folk fra denne gruppe til at deltage i vores undersøgelse. Vi forventer, at der er en sammenhæng mellem deltagernes kompetence til at finde og rette egentlige stavefejl og deres holdning til fejlene. Det giver sig selv, at folk ikke kan lade sig irritere af stavefejl, de overser eller ikke mener er fejl. Men hvis en person generelt er usikker i sin fejlfinding og stavning, kan det tænkes, at vedkommende også er mindre tilbøjelig til at blive irriteret over de egentlige stavefejl, han/hun lægger mærke til.

På den baggrund vil vi her opstille artiklens første hypotese:

H1: Vi forventer, at usikre fejlfindere/stavere lader sig irritere mindre af ukorrekte stavemåder end sikre fejlfindere/stavere.

TYPISKE OG ELEMENTÆRE STAVEFEJL

Vi arbejder i denne artikel ud fra en antagelse om, at *typen* af stavefejl har betydning for læsernes tolerance over for fejlen. Dels kan der være forskel på vurderingen af kompetencefejl sammenlignet med performansfejl (Kristiansen og Rathje 2014), dels kan der være forskel på de forskellige typer af kompetencefejl, der forekommer. Nogle fejltyper er meget omtalte og debatterede i sprogsamfundet og er fremhævet i den præskriptive litteratur (fx Jacobsen og Jørgensen 2013) som *typiske* fejl. Andre fejltyper lever en mere diskret tilværelse. Dette forhold kan potentielt have betydning for læsernes holdninger til fejlene. Berygtede stavefejlstyper kan af læseren regnes for fejl, som mange må/bør kende til, og som mange læsere derfor også må/bør lægge mærke til i teksten. Fejlene kan på den måde være mere fremtrædende i læserens øjne.

Særskrivningsfejl og manglende præsens-*r* er to oplagte og fremtrædende eksempler på kompetencefejl, der er særlig fremhævet i den normative diskurs. De har som nævnt også været behandlet i tidligere undersøgelser af holdninger til sprogfejl i dansk. Fejlene må – med visse undtagelser – regnes for elementære. Alligevel er der i begge tilfælde tale om fejltyper, der optræder relativt hyppigt blandt usikre og mindre erfarne skriftsprogbrugere, fx skolebørn og gymnasieelever, men også blandt universitetsstuderende (Andersen 1992, Blom et al. 2017, Jervelund 2007, Jervelund og Schack 2016, Johannsen 2012). Samtidig har kompetencefejlene været genstand for adskillige mediehistorier i Danmark (se fx Andersen 2019, Hansen 2011, Thorsen 2015), og eksempler på fejltyperne deles og kommenteres ofte på de sociale medier. Fejlene fungerer altså som en slags arketypiske eksempler på kompetencefejl i den folkelige debat. Desuden behandles de i kategorien ”Typiske problemer” på sproget.dk, og de er en del af Sprognævnets huskesedler. Denne rammesætning af fejltyperne fører formodentlig til, at sprogbrugerne er særlig opmærksomme på – og derfor potentielt særlig følsomme over for – kompetencefejlene.

Forvekslingen af *ligge* og *lægge* er en anden kompetencefejl, der ofte omtales i sprogdebatten og den præskriptive litteratur. Ordparret bruges typisk som standardeksempel på en bredere kategori af verber med intransitive og transitive former, som det kan være svært at skelne mellem i stavningen: *springe/sprænge*, *synke/sænke* og *hænge/hænge* (i

datid). Slår man *ligge/lægge* op under ”Typiske problemer” på sproget.dk, får man en forklaring og en pædagogisk opfordring til at prøve at udskifte med verberne *sidder* og *sætter*, der er mere tydeligt adskilte i standardudtalen. En tilsvarende pædagogisk test gives ikke for *springe/sprænge*, selvom dette verbalpar også har en vokaludtale, der hos flere sprogbrugere er helt eller delvis sammenfaldende. *Ligge/lægge* har altså en særlig status som standardcase i den præskriptive opslagslitteratur, og det kan – formoder vi – gøre modtagerne mere opmærksomme på og potentielt mere sensitive over for fejlen. Det leder os til vores anden hypotese:

H2: *Vi forventer, at læserne i særlig grad lader sig irritere af kompetencefejl, der fremhæves som standardfejl i den præskriptive litteratur og normative sprogdebat.*

KOMPLICEREDE STAVEMÅDER

Det præskriptive fokus på fejlen *ligge/lægge* er på mange måder påfaldende, da flere af de andre verbalpar har mere omfattende betydningsmuligheder og dermed skulle være sværere at stave til. *Springe* kan som bekendt betyde både ’hoppe’ (intransitivt, dog med mulighed for ikke-produktivt objekt i komplekse prædikater som ’springe stangspring’) og ’gå i stykker/eksplodere’ (intransitivt). *Sprænge* kan til gengæld ikke betyde ’hoppe’, men kun ’få til at gå i stykker/eksplodere’ (transitivt).

På samme måde kan *synke* betyde både ’sluge’ (med fakultativt objekt) og ’gå til bunds’ (intransitivt). Hertil kommer den transitive form, *sænke*, og dennes tilknyttede betydninger, blandt andet ’lade synke’ og ’beskadige et skib ved beskydning’.

Dansk Sprognævn tillader desuden en valgfrihed i den intransitive form af *hænge* i datid, hvilket afviger fra de andre verbalpar: *Frakken hængte/hang på knagen*, men: *Han hængte/*hang frakken på knagen*. Få sprogbrugere kender øjensynlig til valgfriheden, og færre kan formodentlig huske, hvilken form der er valgfri, og hvilken der ikke er. I det hele taget kan valgfriheder i stavningen, fx *forpligter/ forpligtiger* over for *bekræfter/*bekræftiger*, være svære at huske. Det kan øge tvivlen om den officielle stavemåde i tilfælde, hvor man finder en af de to former påfaldende eller fejlagtig under læsningen.

delen ved at lade stimuli bygge på ægte frem for fabrikerede rubrikker er, at rubrikkerne derved afspejler den autentiske journalistiske sprogbrug. Ulempen er, at det øger risikoen for, at rubrikkernes individuelle sproglige udformning kan påvirke reaktionerne på testordet og derved forurene resultaterne. I vores tilfælde skete der det, at nogle af læserne reagerede på stavemåder, vi ikke havde forudset, de ville reagere på. I tilfælde, hvor en deltager har reageret på både den testede fejl og en anden stavemåde i én og samme rubrik, har vi undladt at medtage holdningerne til den anden stavemåde i resultatbehandlingen. Vi kan desuden ikke udelukke, at indholdet af nyheden kan have forurennet resultatet. Det har været prisen for at bruge ægte rubrikker frem for fabrikerede laboratoriesætninger, der til gengæld havde ført til yderligere økologiske validitetsproblemer.

En pilottest viste, at en høj andel deltagere begyndte at falde fra efter at have læst tyve rubrikker. Dette mål har vi brugt til at afgrænse antallet af testede rubrikker til atten plus opvarmnings- og kontrolsætning. Vi har valgt at koncentrere os om udvalgte kompetencefejl og enkelte performansfejl. Det drejer sig for det første om elementære og typiske kompetencefejl, der i særlig grad er omtalt i sprogdebatten og dækket af den præskriptive litteratur:

- 1) Manglende præsensfleksiv: *ændre* → *ændrer*
- 2) Særskrivningsfejl: *barne vogne* → *barnevogne*
- 3) Manglende dobbeltkonsonant: *naret* → *narret*
- 4) Forvekslingsfejl (intransitiv vs. transitiv form): *ligge* → *lægge*
- 5) Forvekslingsfejl og stumt *d*: *løbene* → *løbende*

Vi forventer, at disse fejltyper i særlig grad nedvurderes af deltagerne (jf. H2-H3).

I tillæg hertil har vi udvalgt ord med mere komplicerede kompetencefejl:

- 6) *referer* → *refererer* (manglende præsensfleksiv – ordet har samtidig strukturparallel opbygning i endelsen af ordet: *er-er*, hvilket gør det sværere at se fejlen (Lund 1985))

- 7) *kollosal* → *kolossal* (vanskelig enkelt-/dobbeltkonsonant)
- 8) *bekræftiger* → *bekræfter* (vanskelig formfejl, jf. *forpligtiger*)
- 9) *advokado* → *avokado/avocado* (kontamination med *d*, muligvis fra *advokat*)
- 10) *jydske* → *jyske* (uautoriseret *d*, staveformen ses dog fortsat i visse proprier, og *d* et indgår i varianter af roden)

Vi forventer, at disse ord i mindre grad nedvurderes end de elementære og typiske fejl (jf. H2 og H3).

Derudover tester vi en enkelt performansfejl:

- 11) *sakettereform* → *skattereform* (ombytningsfejl)

I modsætning til kompetencefejlene forventer vi, at *sakettereform* kan opleves som meningsforstyrrende, da en fonematisk afkodning af ordets første del ['sægdə] kan forvirre gennem forveksling med ordet *sagde* (jf. H6).

De 11 fejltypen danner tilsammen grundstammen i eksperimentets stimuli.

Vi har samtidig ønsket at teste deltagernes reaktion på og mulige holdninger til komplicerede stavemåder og sammenligne dem med holdningerne til de komplicerede stavefejl (jf. H4). Vi har derfor udvalgt tre ord med komplicerede stavemåder:

- 12) *accelererer* (korrekt form, vanskelig enkelt-/dobbeltkonsonant, strukturparallel)
- 13) *forpligtiger* (korrekt form, valgfri form, jf. *forpligter*, strukturparallel)
- 14) (*bomben*) *springer* (korrekt form, men kan forvirre på grund af usikkerhed om transitiviteten)

De korrekte stavemåder er udvalgt, så de danner sammenlignelige par med ord med stavefejl: *accelererer-kolossal*, *forpligtiger-bekræftiger*, *springer-ligger*. På den måde kan holdningerne til korrekt og forkert stavemåde sammenlignes direkte.

Stavemåder, der afviger fra generelle hovedregler i retskrivningen, kan på samme måde udfordre under læsningen, særlig hvis ordene ikke er højfrekvente i sprogbrugen. Dette gælder fx stavemåder som *kolossal* og *accelererer*, hvis strukturer og udtaler gør det svært at vurdere, om og hvor der skal være dobbelt eller enkelt konsonant. Det kræver en veludviklet hukommelse – eller et opslag i ordbogen – at kunne afgøre stavningen i tilfælde som disse. Man kan i højere grad komme i tvivl om stavningen og kan muligvis være mindre sikker i sin vurdering. Dette kan potentielt være med til at mindske læserens irritation over stavefejlen.

H3: *Vi forventer, at læserne lader sig irritere mere af enkle end komplicerede stavefejl.*

ORTOGRAFISKE REPRÆSENTATIONER OG SUBNORMER

Under læsningen af en journalistisk tekst bygger mistanken om en stav fejl ikke på et opslag i ordbogen. Den bygger derimod på læserens mentale ortografiske repræsentationer af ordene kombineret med de fonematiske og morfematiske regler, læseren orienterer sig efter i sin afkodning (Seymour 1997, Tat og Azuma 2011). Psykolingvistiske studier har tidligere påvist, at folk lagrer forskellige stavede versioner af samme ord i hukommelsen. Eksposering for en given stavemåde fører til, at repræsentationen af stavemåden forstærkes i hukommelsen (Jacoby og Hollingshead 1990), og gentagne eksponeringer for afvigende stavemåder kan føre til, at både sikre og usikre sprogbrugere lader deres stavning påvirke af dem som en primingeffekt (Dixon og Kaminska 1997). Der kan derfor opstå konkurrerende subnormer til den officielle retskrivningsnorm (Hansen 1979: 66), og der er – som tidligere påpeget – derfor ikke nødvendigvis overensstemmelse mellem det, læseren opfatter som stav fejl, og de autoriserede stavemåder. Det betyder, at journalister ikke blot risikerer at blive nedvurderet for at stave forkert, men også for at stave *korrekt*.

H4: *Vi forventer, at korrekte stavemåder kan blive opfattet som fejl, og i forlængelse heraf, at læserne kan lade sig irritere af korrekte stavemåder.*

STAVEFEJL I ØMTÅLELIGE ORD

Den retoriske situation og selve indholdet af teksten kan også spille en rolle for læsernes vurdering af stavefejl. Tidligere forskning har eksempelvis vist, at jobansøgninger med sprogfejl vurderes *meget* negativt og i nogle tilfælde så negativt, at fejlene har lige så stor betydning som ansøgernes angivelse af erfaring (Martin-Lacroux og Lacroux 2016). I denne særlige situation vægtes form altså lige så højt som, hvis ikke højere end, indhold. På den baggrund kunne det være interessant at undersøge, om eksempelvis platform (nettet vs. avisen), afsenderforhold (navngiven journalist vs. medie) og produktionsomstændigheder (liveopdatering vs. præproduceret nyhed) har en indflydelse på modtagerens vurdering af stavefejlene. Disse forhold har vi dog ikke haft mulighed for at afdække i undersøgelsen. I stedet har vi her valgt at fokusere på betydningen af ord, der dækker over et ømtåleligt indhold, for på den måde at undersøge, om ordets indhold kan have betydning for læsernes vurdering af fejlen.

Læsere kan være mere eller mindre følsomme over for bestemte typer af stavefejl, og på samme måde kan ord i nyheder være af mere eller mindre følsom karakter. Ord som fx *drab* og *overgreb* dækker over ømtåleligt indhold og kan derfor vække stærke emotionelle reaktioner (Citron 2012, Thomsen 2017). Stavefejl i den slags ord kan opfattes som mere upassende end stavefejl i ord, der ikke er ømtålelige.

H5: *Vi forventer, at læserne bliver mere forargede over stavefejl i ømtålelige ord end tilsvarende stavefejl i ord, der ikke er ømtålelige.*

FORSTÅElsen

Som det sidste vil vi se nærmere på, i hvor høj grad deltagerne opfatter stavefejlene som meningsforstyrrende. Normalt afkoder læsere relativt problemfrit tilbagevendende kompetencefejl (Tat og Azuma 2012), også selvom de kan besvære eller muligvis forsinke læsningen lidt, fordi de bryder med modtagerens forventninger (Hansen 1979: 75). Til gengæld må visse typer af tilfældige performansfejl, fx ombytningsfejl, antages at kunne påvirke afkodningen – altså *afkodningen* – i en vis grad og dermed også læsernes opfattelse af, hvor meningsforstyrrende fejlene er. Det leder os til vores sjette og sidste hypotese:

H6: *Vi forventer, at performansfejl opleves som mere meningsforstyrrende end kompetencefejl.*

Performansfejl er kendetegnet ved at være tilfældige og kan derfor føre til nye stavemåder, læserne aldrig har set før. Ikke desto mindre kan konteksten gøre, at læseren slet ikke bemærker performansfejlene (Tat og Azuma 2012). Dette tager vi forbehold for i undersøgelsen ved at skelne mellem de deltagere, der har fundet og rettet fejlen, og dem, der ikke har fundet fejlen. Vi interesserer os også for, om performansfejlene regnes for mere eller mindre irriterende end kompetencefejlene.

En oversigt over artiklens fremsatte hypoteser kan ses i tabel 1a og 1b herunder.

TABEL 1A. DE FREMSATTE HYPOTESER

Hypotese	Testet kategori	Høj(ere) intolerance	Lav(ere) intolerance
H1	Retskrivningskompetence	Sikre fejlfindere/stavere	Usikre fejlfindere/stavere
H2	Typen af stavfejl	Ofte omtalte (typiske) fejl	Mindre omtalte (atypiske) fejl
H3-H4	Stavemåde	Elementær stavemåde	Kompliceret stavemåde
H5	Ømtålelige ord	Fejl i ømtåleligt ord	Fejl i ikke-ømtåleligt ord

TABEL 1B. DE FREMSATTE HYPOTESER

Hypotese	Testet kategori	Lav(ere) grad af oplevet forståelighed	Høj(ere) grad af oplevet forståelighed
H6	Typen af stavfejl	Performansfejl	Kompetencefejl

DESIGN OG STIMULI

Vi har designet eksperimentet som et spørgeskema i SurveyXact med stimulussætninger, åbne kontrolspørgsmål, lukkede holdningsspørgsmål og baggrundsspørgsmål om køn, alder, profession og uddannelseslængde. Stimulussætningerne bestod af nyhedsrubrikker med én eller ingen stavfejl (se appendiks). Vi har valgt nyhedsrubrikken som

teksttype, da det er en kortfattet tekstform, og den derfor er velegnet til testens formål. Derudover er rubrikken grafisk set journalistikkens mest fremhævede og dermed mest fremtrædende tekstform på nettet. Det er ofte den, læserne bruger til at navigere efter, når de skal have overblik og vælge, hvilke nyheder de vil læse (Blom og Hansen 2016). Der er derfor en særlig opmærksomhed på den fra læserens side.

I testopsætningen læste deltagerne først én af rubrikkerne. Derefter blev de bedt om at angive, om de mente, der var sprogfejl i den eller ej. Hvis de mente, der var sprogfejl i rubrikken, blev de bedt om at skrive den korrekte form af ordet eller ordene, der var fejl i. Deltagernes egen angivelse af fejlene har fungeret som kontrol, da vi dermed har kunnet afgøre, om det, deltagerne mener er en sprogfejl, også rent faktisk er en fejl, og om deltagerne selv kender den korrekte staveform af ordet. Derefter blev deltagerne bedt om at angive, hvorvidt de fandt fejlen(e) irriterende, meningsforstyrrende, forargende, komiske og/eller ligegyldige. Vi angav ikke, om der var én eller flere fejl i rubrikkerne, og mange af deltagerne har derfor også peget på flere ord i de enkelte rubrikker, som de mener, der er fejl i. I resultatbehandlingen koncentrerer vi os dog kun om testordene. Deltagerne fortsatte derefter videre til den næste rubrik. Testen blev indledt af en opvarmningsrubrik uden fejl, der skulle vænne deltagerne til testens opsætning, og afsluttet med en kontrollsætning, hvori den påfaldende stavefejl *skorvbgen* indgik. De deltagere (15), der ikke angav, at der var fejl i denne rubrik, blev frasorteret i resultatbehandlingen.

I alt indgik der fire sætninger uden sprogfejl i testen. Der var maksimalt én sprogfejl per rubrik for at sikre sammenlignelighed og undgå skjulte variabler skabt af fejlakkumulation (se dog afsnittet om fejlkilder senere angående fejlakkumulation hen over det fulde testforløb). Man kan argumentere for, at der ideelt set burde have været flere fejlfri sætninger. Det ville dog have gjort testen endnu længere med risiko for større frafald.

For at styrke den økologiske validitet – der lider under, at deltagerne læser rubrikker i en uvant og unaturlig opsætning – er alle stimulusrubrikker baseret på autentiske nyhedsoverskrifter fra danske nyhedsmidler på nettet. Rubrikkerne indeholder dog i flere tilfælde manipulerede stavefejl, og i enkelte tilfælde er ét eller flere af ordene udskiftet. For-

delen ved at lade stimuli bygge på ægte frem for fabrikerede rubrikker er, at rubrikkerne derved afspejler den autentiske journalistiske sprogbrug. Ulempen er, at det øger risikoen for, at rubrikkernes individuelle sproglige udformning kan påvirke reaktionerne på testordet og derved forurene resultaterne. I vores tilfælde skete der det, at nogle af læserne reagerede på stavemåder, vi ikke havde forudset, de ville reagere på. I tilfælde, hvor en deltager har reageret på både den testede fejl og en anden stavemåde i én og samme rubrik, har vi undladt at medtage holdningerne til den anden stavemåde i resultatbehandlingen. Vi kan desuden ikke udelukke, at indholdet af nyheden kan have forurenset resultatet. Det har været prisen for at bruge ægte rubrikker frem for fabrikerede laboratoriesætninger, der til gengæld havde ført til yderligere økologiske validitetsproblemer.

En pilottest viste, at en høj andel deltagere begyndte at falde fra efter at have læst tyve rubrikker. Dette mål har vi brugt til at afgrænse antallet af testede rubrikker til atten plus opvarmnings- og kontrolsætning. Vi har valgt at koncentrere os om udvalgte kompetencefejl og enkelte performansfejl. Det drejer sig for det første om elementære og typiske kompetencefejl, der i særlig grad er omtalt i sprogdebatten og dækket af den præskriptive litteratur:

- 1) Manglende præsensfleksiv: *ændre* → *ændrer*
- 2) Særskrivningsfejl: *barne vogne* → *barnevogne*
- 3) Manglende dobbeltkonsonant: *naret* → *narret*
- 4) Forvekslingsfejl (intransitiv vs. transitiv form): *ligge* → *lægge*
- 5) Forvekslingsfejl og stumt *d*: *løbene* → *løbende*

Vi forventer, at disse fejltyper i særlig grad nedvurderes af deltagerne (jf. H2-H3).

I tillæg hertil har vi udvalgt ord med mere komplicerede kompetencefejl:

- 6) *referer* → *refererer* (manglende præsensfleksiv – ordet har samtidig strukturparallel opbygning i endelsen af ordet: *er-er*, hvilket gør det sværere at se fejlen (Lund 1985))

- 7) *kollosal* → *kolossal* (vanskelig enkelt-/dobbeltkonsonant)
- 8) *bekræftiger* → *bekræfter* (vanskelig formfejl, jf. *forpligtiger*)
- 9) *advokado* → *avokado/avocado* (kontamination med *d*, muligvis fra *advokat*)
- 10) *jydske* → *jyske* (uautoriseret *d*, staveformen ses dog fortsat i visse proprier, og *d* et indgår i varianter af roden)

Vi forventer, at disse ord i mindre grad nedvurderes end de elementære og typiske fejl (jf. H2 og H3).

Derudover tester vi en enkelt performansfejl:

- 11) *sakttreform* → *skattreform* (ombytningsfejl)

I modsætning til kompetencefejlene forventer vi, at *sakttreform* kan opleves som meningsforstyrrende, da en fonematisk afkodning af ordets første del [ˈsægdə] kan forvirre gennem forveksling med ordet *sagte* (jf. H6).

De 11 fejltypen danner tilsammen grundstammen i eksperimentets stimuli.

Vi har samtidig ønsket at teste deltagernes reaktion på og mulige holdninger til komplicerede stavemåder og sammenligne dem med holdningerne til de komplicerede stavefejl (jf. H4). Vi har derfor udvalgt tre ord med komplicerede stavemåder:

- 12) *accelererer* (korrekt form, vanskelig enkelt-/dobbeltkonsonant, strukturparallel)
- 13) *forpligtiger* (korrekt form, valgfri form, jf. *forpligter*, strukturparallel)
- 14) (*bomben*) *springer* (korrekt form, men kan forvirre på grund af usikkerhed om transitiviteten)

De korrekte stavemåder er udvalgt, så de danner sammenlignelige par med ord med stavefejl: *accelererer-kolossal*, *forpligtiger-bekræftiger*, *springer-ligger*. På den måde kan holdningerne til korrekt og forkert stavemåde sammenlignes direkte.

Endelig har vi udvalgt fejlstavede ord, der hører til i stærkt følelsesladede domæner om vold, mord og overgreb på børn samt holocaust under anden verdenskrig. Hensigten med disse ord er som tidligere nævnt at skabe en markant følelsesmæssig reaktion, der kan vise, i hvilken grad indholdet kan være med til at påvirke holdningen til stavefejlen (jf. H5). De følelsesladede ord hører til i autentiske rubrikker – dog med manipulerede stavefejl – og afspejler altså vanskelige og ømtålelige emner, man kan læse om i nyheder på nettet. Spørgsmålet er så, om fejlene opfattes som mere upassende i de ømtålelige ord. Som kontrast hertil har vi inddraget ord, der kan udtrykke en potentielt komisk betydning, alt efter om man opfatter stavemåden af ordet som en fejl eller ej:

- 15) *børne drab* → *børnedrab* (særskrivningsfejl, potentielt anstødelig)
- 16) *overgreb* → *overgreb* (ombytningsfejl, potentielt anstødelig)
- 17) *korsetlejre* → *kø-lejre* (kontamination, potentielt anstødelig, men også potentielt komisk)
- 18) *(torpedo) sank* (*et skib*) → *sænke* (forvekslingsfejl, potentielt komisk)

Fejlene er igen udvalgt således, at de danner sammenlignelige par: *børne drab* vs. *barne vogne*, *overgreb* vs. *sakttreform*, og sammenlignelige grupper: *ligge/lægge* vs. *synke/sænke* vs. *springe/sprænge*. I det første tilfælde kan vi på den måde sammenligne reaktionerne på samme type stavefejl på tværs af indholdsdomæne, og i det sidste tilfælde kan vi sammenligne reaktionerne på de potentielt komiske betydninger med afsæt i én og samme fejltipe, nemlig forveksling af de intransitive og transitive former.

Alle testede rubrikker står angivet i appendikset bagerst i artiklen.

DELTAGERNE

Vi har valgt at gøre brug af *snowballing* (sneboldsmetoden) til at *sample*. Det vil sige, at vi selv har inviteret en række personer til at deltage og opfordret dem til at invitere venner og bekendte til at deltage. Vi har desuden gjort brug af bekendtskaber blandt seminarielærere med kontakt til Dansklærerforeningen og af journalister og mediefolk, der har stor kontaktflade på sociale medier på grund af mange følgere.

Sneboldsmetoden har givet os mulighed for at sprede spørgeskemaet i miljøer, som vi er særlig interesseret i, herunder danskundervisere som repræsentanter for formodede sikre fejlfindere og stavere og journalister og kommunikatører, der repræsenterer den faggruppe, hvis skriftlige praksis vi undersøger. Journalisterne er nemlig ikke blot skribenter, de har også en læserrolle, der kan være præget af en konservativ indstilling til sprogsfejl i deres egen branche (jf. Cotter 2010: 195). I dag er det vanskeligt at skelne skarpt mellem journalister og kommunikatører. Mange uddannede journalister arbejder som kommunikatører og omvendt, og de deler fælles fagforening, Journalistforbundet. Nogle argumenterer for, at journalister tjener offentligheden, mens kommunikatører tjener en virksomhed, men det er mest af alt en ideologisk skelnen. Vi har derfor ladet deltagerne selv angive, hvilke(n) kategori(er) de mener, de tilhører.

Brugen af sneboldsmetoden har altså haft den fordel, at vi har kunnet målrette indsamlingen mod deltagere, vi har særlig interesse i. Svagheden ved samplingen er, at de udvalgte respondenter kun i ringe eller ingen grad er repræsentative for hele befolkningen. Dette forhold vender vi tilbage til i diskussionen af fejlkilder.

I alt har 2.399 personer påbegyndt undersøgelsen. I vores resultatbehandling har vi kun medtaget de respondenter, der har gennemført den fulde test: 1532 deltagere i alt. Heraf er 351 (23 procent) danskundervisere og 187 (12 procent) journalister og/eller kommunikatører. Der er en stærk skævvridning i køn og uddannelsesniveau blandt vores deltagere sammenlignet med befolkningen som helhed. 1.155 kvinder (75 procent) har deltaget og blot 377 mænd (25 procent). Størstedelen har en kort eller længere videregående uddannelse (jf. tabel 2 nedenfor).

Blandt de deltagere, der har gennemført hele undersøgelsen, har 70 procent (1.079 deltagere) i starten af testen tilkendegivet, at det er *meget vigtigt* for dem, at journalister staver korrekt. 28 procent (423), at det er *vigtigt*. Blot 1,8 procent (28) mener, det er *mindre vigtigt*, og 0,1 procent (2), at det er *ligegyldigt*. Det er væsentligt her igen at understrege, at disse tal ikke kan generaliseres til befolkningen som helhed. Der kan udmærket være langt flere danskere, der finder det mindre vigtigt eller ligegyldigt, at journalister staver korrekt.

For at undgå støj i resultatbehandlingen har vi valgt alene at fokusere

på de deltagere, der forud for selve eksperimentet har tilkendegivet, at det er (*meget*) *vigtigt* for dem, at journalister staver korrekt. Vi har derfor yderligere bortsorteret de 30 deltagere, der mener, at det er *mindre vigtigt* eller *ligegyldigt*, at journalister staver korrekt. I dette tilfælde er respondentgruppen så lille, at det må regnes for uhensigtsmæssigt at medtage den, også som sammenligningsgrundlag. Vores samlede N i de efterfølgende resultatbehandlinger er af den grund reduceret til 1.502. Denne deltagergruppe kan siges at være repræsentativ for en gruppe af læsere, man kan beskrive som *fejlobservante*, forstået som læsere, der dels interesserer sig så meget for journalisters stavfejl, at de vil bruge tid på at deltage i undersøgelsen, dels går (højt) op i, at journalister staver korrekt, og derfor må formodes at holde (nøje) øje med stavningen. Da deltagergruppen ikke kan siges at være et repræsentativt udsnit af befolkningen, er der ikke signifikantstestet i resultatbehandlingen.

RESULTATER

I det følgende redegør vi først for de fejlobservante deltageres overordnede holdninger til betydningen af, at journalister staver korrekt i de digitale medier. Her diskuterer vi, hvilke sammenhænge der ses mellem deltagernes alder, faglige baggrunde og forhåndsopfattelser og deres holdninger til sprog. Derefter gennemgår vi resultaterne vedrørende antallet og andelen af deltagere, der har fundet stavfejlene og/eller angivet korrekte stavemåder som fejl. I forlængelse heraf behandler vi resultaterne, der angår deltagernes intolerance over for stavfejl og korrekte stavemåder, som de mener er ukorrekte.

Som det ses i tabel 2, finder kvinderne det en anelse (+0,04 point på trepointskalaen) vigtigere end mændene, at journalister staver korrekt. Forskellen er dog så lille, at den næppe skal tillægges den store betydning. Hvad angår alder, finder de yngste (< 19 år) det *mindst* vigtigt, at journalister staver korrekt. Aldersgruppen 35-59 er mest kritisk.

Kristiansen og Diderichsen (2014) har i en undersøgelse af danskeres holdninger til udsagn om sproglige normafvigelser netop fundet tegn på, at danskerne bliver mere kritiske over for sprogfejl med alderen. På spørgsmålet om, hvorvidt deltagere kunne "leve med at folk siger *ligge* hvor det hedder *lægge*", korrelerede fordelingen af ja- og nej-svar med alderen. Tolerancen faldt, jo ældre deltagere var. Thøgersen

(2013: 16) har desuden vist en direkte sammenhæng mellem sproglig konservatisme og alder blandt DR's brugere: De ældre er mest konservative.

Vores resultater viser derudover, at deltagernes uddannelsesniveau korrelerer med den generelle holdning til journalisterne staving. Jo længere uddannelse, jo vigtigere er det for deltagerne, at journalisterne staver korrekt. Det største spring ligger fra folkeskolen og op til gymnasiet (0,13 point). Resultatet kan skyldes, at gymnasiet og flertallet af de længere og lange uddannelser betoner skriftlighed og dermed også betydningen af og forventningerne til korrekt sprog i besvarelsen af skriftlige opgaver. I *Bekendtgørelse om eksamen og censur ved universitetsuddannelser* (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2016) står der for eksempel: "Ved bedømmelsen af bachelorprojekt, kandidatspeciale, masterprojekt og andre større skriftlige opgaver skal der ud over det faglige indhold også lægges vægt på den studerendes stave- og formuleringsevne" (§ 26). Den officielle stavenorm har altså en særlig status helt op på de højeste uddannelsesniveauer i Danmark.

I professionsgrupperne er der også kun mindre forskelle. Kommunikatørerne er mest kritiske, mens journalisterne selv er mindst kritiske (0,9 points forskel).

Generelt gælder det dog, at forskellene mellem grupperne er relativt små. Vi vurderer derfor, at den udvalgte, fejlobservante deltagergruppe er forholdsvis homogen, når det gælder de overordnede holdninger til journalisters stavefejl.

TABEL 2. DELTAGERNES HOLDNINGER TIL BETYDNINGEN AF, AT JOURNALISTER STAVER KORREKT

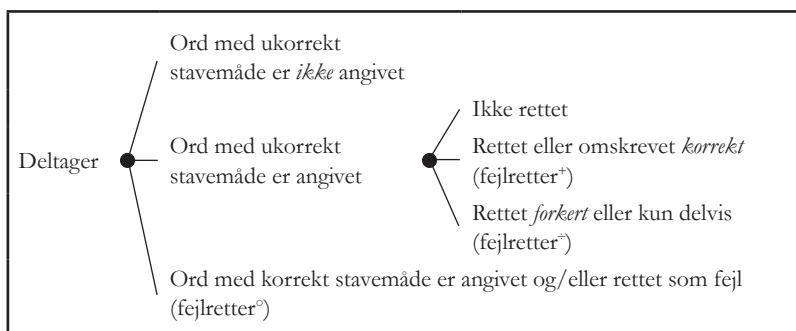
	Antal deltagere	Gnmsnits-score*	Standard-afvigelse
Køn			
Mænd	360	2,69	0,46
Kvinder	1.142	2,73	0,45
Alder			
< 19 år	18	2,5	0,50
19-34 år	555	2,70	0,46
35-59 år	734	2,75	0,43
> 59 år	195	2,68	0,47
Profession			
Danskundervisere	346	2,70	0,46
Kommunikatører	145	2,75	0,43
Journalister	59	2,66	0,47
Andre professioner	999	2,72	0,45
Længste uddannelse			
Folkeskolen	32	2,53	0,50
Gymnasial uddannelse	241	2,66	0,47
Kort videregående/bachelor	655	2,73	0,44
Lang videregående	574	2,74	0,44

*SVARSKALA: LIGEGYLDIGT (= 0), MINDRE VIGTIGT (= 1), VIGTIGT (= 2), MEGET VIGTIGT (= 3) TIL SPØRGSMÅLET HVOR VIGTIGT ER DET FOR DIG, AT JOURNALISTER STAVER KORREKT I DE DIGITALE MEDIER?

Fejlfinderne

I vores resultatbehandling har vi for hver stavefejl inddelt deltagerne i følgende grupper:

FIGUR 1. GRUPPERINGER AF DELTAGERNES FEJLANGIVELSER OG RETTELSE



Deltagere, der har angivet og omskrevet eller rettet en given sprogfejl korrekt – dvs. i overensstemmelse med den officielle norm – benævner vi herefter *fejlfrettere*⁺. Deltagere, der har angivet en given sprogfejl, men rettet den forkert eller kun delvis, benævner vi *fejlfrettere*[°], og deltagere, der har angivet en korrekt stavemåde som fejl, benævner vi *fejlfretter*[°].

Tabel 3 giver en samlet oversigt over deltagerne angivelse og rettelser af korrekte og ukorrekte stavemåder. Resultaterne understøtter her vores skelnen mellem de elementære og mere komplicerede stavfejl. De typiske og elementære fejl *barne vogne*, *naret*, *andre*, *ligge* og *løbene* er blevet fundet af mere end 90 procent af deltagerne, mens de andre, mere komplicerede fejl er fundet af mindre end 90 procent. Der er altså flere, der bemærker og retter de elementære end de komplicerede fejl. Forskellene er dog ikke store.

Samtidig ses det, at korrekte stavemåder også er blevet rettet af flere af deltagerne. Den valgfri form *forpligtiger* topper med 63 procent, mens *accelererer* er blevet rettet af 9 procent. Det skal dog bemærkes, at en mindre gruppe af deltagerne (17, eller 2 procent af dem, der har rettet *forpligtiger*) i deres besvarelser tilkendegiver, at de godt ved, at *forpligtiger* er valgfrit, men at de ikke desto mindre opfatter stavemåden som en fejl.

Her ses altså en udtrykt bevidsthed om forskellen på opfattet og egentlig sprogfejl og samtidig en underforstået kritik af, at Sprognævnet tillader dobbeltformen. Stavemåden *forpligter* opfattes som mere – eller *kun* – korrekt af de pågældende deltagere, der dermed vælger at navigere efter deres egen subnorm, vel vidende at den afviger fra den

officielle retskrivningsnorm. Dette vender vi tilbage til senere i resultatbehandlingen og under diskussionen i den afsluttende konklusion.

TABEL 3. DELTAGERNES ANGIVELSE OG RETTELSE AF STAVEMÅDER

	Fejlretter ⁺	Fejlretter ⁻	Fejlretter ^o
<i>barne vogne</i>	1477 (98 %)	1	-
<i>naret</i>	1454 (97 %)	0	-
<i>andre</i>	1435 (96 %)	2	-
<i>ligge</i>	1409 (94 %)	5	-
<i>løbene</i>	1397 (93 %)	6	-
<i>sakketereform</i>	1346 (90 %)	71	-
<i>advokado</i>	1342 (89 %)	35	-
<i>bekræftiger</i>	1331 (89 %)	4	-
<i>refererer</i>	1309 (87 %)	35	-
<i>jydske</i>	1243 (83 %)	4	-
<i>kolossal</i>	953 (63 %)	159	-
<i>forpligtiger</i>	-	-	947 (63 %)
<i>springer</i>	-	-	792 (53 %)
<i>acCELERerer</i>	-	-	131 (9 %)
<i>børne drab</i>	1482 (99 %)	2	-
<i>overrøgh</i>	1458 (97 %)	4	-
<i>sank</i>	826 (55 %)	16	-
<i>korsetlejr</i>	704 (47 %)	715 ²	-

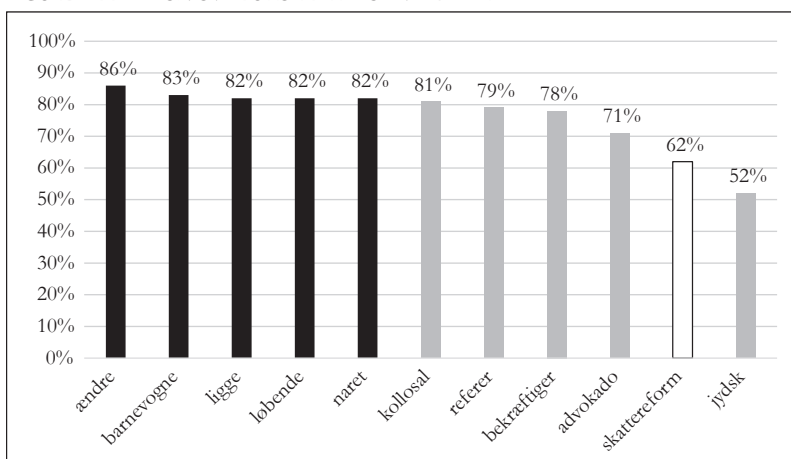
TABELLEN ANGIVER KUN FEJLRETTERNE OG IKKE DEM, DER HAR OVERSET FEJLENE. HVER FJERDE DELTAGER (25 PROCENT) HAR TILKENDEGIVET, AT DE HAR SLÅET OP I ORDBOGEN UNDERVEJS I TESTEN.

Fejlretternes irritation over sprogfejlene

Vi havde en forventning om, at fejlretterne ville lade sig irritere mest af typiske og elementære stavefejl og mindre af atypiske og komplicerede stavefejl. Det bekræftes af resultaterne, som det ses i figur 2 herunder.

2 Deltagerne kæmpede med at stave korrekt til *kæ-lejre*, selvom mange identificerede fejlen. Fejlvariationerne er dog mest udtryk for forvirring angående forkortelsen og bindestregen. De hyppigste fejlvariationer er *KZ-lejre*, *kæ lejre*, *KZ lejre* og *kælejre*.

FIGUR 2. IRRITATION OVER UKORREKTE STAVEMÅDER



SØJLERNE VISER ANDELEN AF FEJLRETTERE+, DER IRRITERES AF STAVEMÅDERNE. EKSEMPELVIS ER 86 PROCENT AF DE DELTAGERE, DER HAR ANGIVET OG RETTET FEJLEN ÆNDRE KORREKT, IRRITERET OVER STAVEMÅDEN. DE ELEMENTÆRE KOMPETENCEFEJL ER MARKERET MED SORT, DE KOMPLICERERE KOMPETENCEFEJL MED GRÅ FARVE, OG PERFORMANSFEJLEN MED HVID FARVE.

Det manglende præsens-*r* i *andre* irriterer mest. Særskrivningsfejlen *barne vogne* og *ligge* i stedet for *lægge* følger bagefter. Det stemmer overens med, at alle tre fejltypen hører til blandt de mest omtalte og kritiserede i den offentlige sprogdebat.

Af alle fejlene regnes *jydske* for mindst irriterende, muligvis fordi et flertal af deltagerne har en sprogkonservativ indstilling til stavefejl. Flere af respondenterne kommenterer, at *jydske* er en gammel stavemåde, og måske netop derfor lader de sig irritere mindre af denne fejl. Formen *jydske* er den eneste angivne stavemåde i *Retskrivningsbekendtgørelsen* af 1892 (Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 1892, pkt. 17.a). Stavemåden bliver senere valgfri i syvende udgave af *Saaby's Retskrivningsordbog* (Thorsen 1918) og *Danske Retskrivningsordbog* (Undervisningsministeriets Retskrivningsudvalg 1923). Fra og med første udgave af Dansk Sprognævns *Retskrivningsordbog* (Dansk Sprognævn 1955) har den eneste officielle stavemåde dog været *jyske* (jf. Jacobsen 2010a: 689 og rohist.dk).

Det er desuden værd at bemærke, at performansfejlen *sakettereform* irriterer markant mindre end de elementære og typiske kompetencefejl.

Det kan skyldes, at læserne er mere overbærende over for denne fejltype, end de er over for fejl, der skyldes manglende stavekompetence. Resultatet stemmer overens med Kristiansen og Rathjes undersøgelse (2014), hvor kompetencefejlene blev nedvurderet mere end performansfejlene.

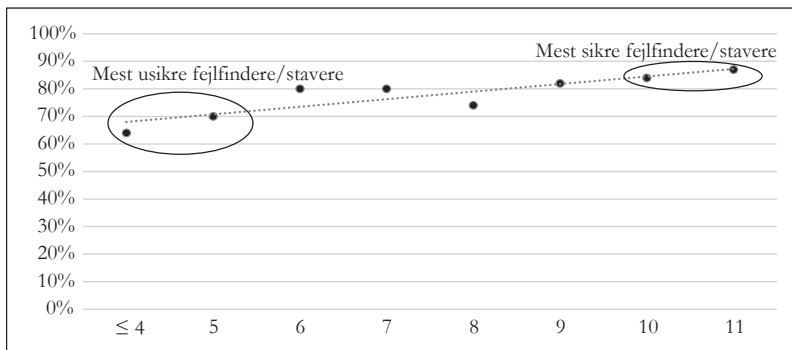
Sikre og usikre fejlfinderes irritation over stavefejl

For at undersøge, om usikre fejlfindere/stavere er mindre tilbøjelige til at lade sig irritere af stavefejl end sikre fejlfindere/stavere, har vi sammenlignet forholdet mellem, hvor mange fejl deltagerne har fundet og rettet korrekt, og hvor irriterede de er over givne fejl. Vi har altså brugt antallet af fundne/rettede fejl som et mål for, hvor sikre/usikre deltagerne er. Igen har vi taget afsæt i grundstammen af stimuli, dvs. de 11 stavefejl, der har været behandlet indtil videre.

Figur 3 viser et punktdiagram over forholdet mellem, hvor mange fejl deltagerne har fundet i alt i de 11 grundstimuli, og hvor irriterede de er over særskrivningsfejlen *barne vogne*. Denne fejl har stort set alle vores deltagere (98 procent) fundet og rettet korrekt, og den har derfor været den mest velegnede fejl at bruge til analysen. Ved de andre stimuli har der været så få usikre fejlfindere/stavere, der har fundet fejlene, at tilsvarende analyser ikke har kunnet laves.

Figuren viser en generel overensstemmelse mellem antallet af fundne fejl og irritation. Jo bedre deltagerne er til at finde stavefejl i stimuli, jo mere irriterede bliver de over særskrivningsfejlen. Det er i hvert fald tendensen. Resultatet indikerer altså, at de mest kompetente fejlfindere/stavere også har mest tilbøjelighed til at lade sig irritere, mens de mindst kompetente samtidig har mindst tilbøjelighed til irritation.

FIGUR 3. IRRITATION OVER STAVEMÅDEN *BARNE VOGNE* HOS USIKRE OG SIKRE FEJLFINDERE/STAVERE

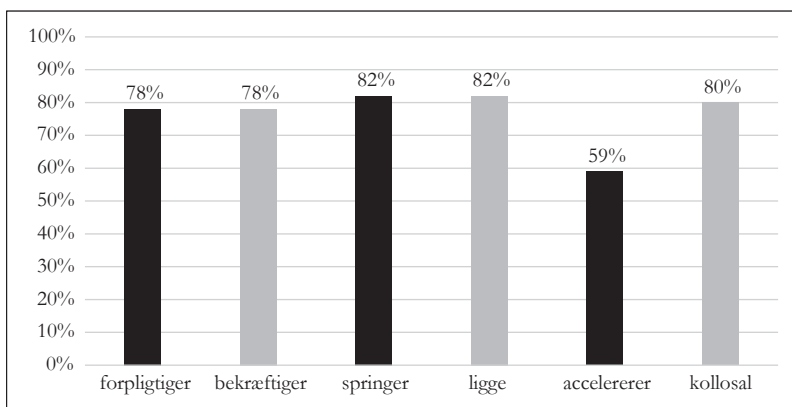


X-AKSEN VISER DET SAMLEDE ANTAL AF FEJL, SOM FEJLRETTERE+ HAR FUNDET OG RETTET, UD AF 11 MULIGE FEJL I GRUNDSTAMMEN AF STIMULI. Y-AKSEN VISER ANDELEN AF DISSE DELTAGERE, DER ER BLEVET IRRITERET AF STAVEMÅDEN *BARNE VOGNE*. DEN LINEÆRE TENDENS ER MARKERET MED STIPILET LINJE.

Irritation over for korrekte stavemåder

Som angivet i tabel 3 tidligere i artiklen har flere af deltagerne ikke kun rettet ukorrekte stavemåder, men også de testede *korrekte* stavemåder i rubrikkerne. I figur 4 ser man andelen af dem, der har ladet sig irritere over de korrekte stavemåder. Vi har i matchende par opstillet de korrekte stavemåder ved siden af de ukorrekte: 1) *forpligtiger-bekræftiger*, 2) *springer-ligge* og 3) *accelererer-kollosal*.

FIGUR 4. IRRITATION OVER KORREKTE OG UKORREKTE STAVEMÅDER



DE SORTE SØJLER VISER ANDELEN AF FEJLRETTERE^o, DER IRRITERES AF KORREKT STAVEMÅDE, OG DE GRÅ SØJLER VISER ANDELEN AF FEJLRETTERE⁺, DER IRRITERES AF UKORREKT STAVEMÅDE.

Resultatet bekræfter vores forventning om, at komplicerede, men korrekte stavemåder kan blive opfattet som fejl og i forlængelse heraf irritere læserne. Det betyder med andre ord, at journalister risikerer at blive nedvurderet, på trods af at de staver korrekt.

Af figur 2 fremgik det, at 52 procent af deltagerne fandt stave-måden *jydske* irriterende, og vi nævnte tidligere, at flere af deltagerne kommenterede, at dette var en gammel stavemåde. Sammenligner man med *forpligtiger*, kan man se, at denne korrekte dobbeltform irriterer langt flere (77 procent) end den ukorrekte form *jydske*. Årsagen kan være, at flere af deltagerne – i modsætning til *jydske* – opfatter *forpligtiger* som et moderne påfund. Som en af de ældre respondenter udtrykker det:

[...] fejlen [forpligtiger] ses/høres så ofte, så man bliver i tvivl om, hvorvidt det efterhånden er blevet legalt at sige/skrive forpligtiger.

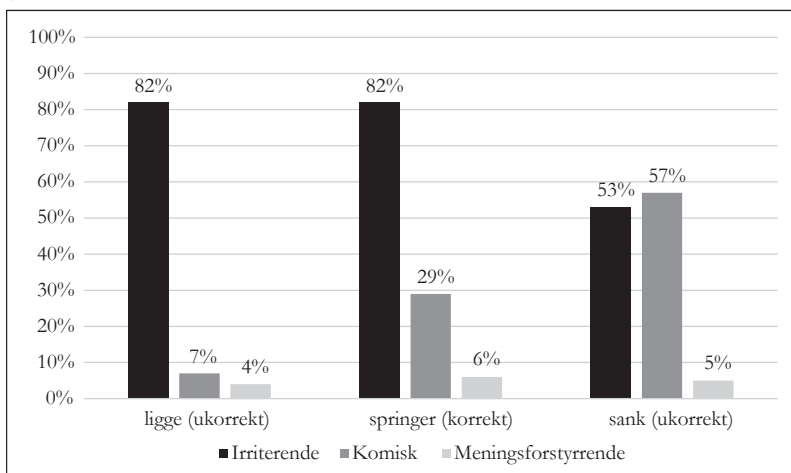
Forpligtiger har dog været brugt helt tilbage i 1500-tallet (Hansen 1988: 94-95), og fra og med anden udgave af *Retskrivningsordbogen* (Dansk Sprognævn 1986) har stavemåden været officielt accepteret. I den sammenhæng kan det også nævnes, at *Holberg-Ordbog* (Hansen og Eegholm-Pedersen 1981-1988) giver flere eksempler på formen *bekræftiger*. Denne form er altså – mindst – 300 år gammel, men er ikke officielt godkendt, endnu.

De deltagere, der betragter *springer* som en fejl, mener muligvis, at staveformen medfører, at bomben hopper og ikke eksploderer, hvilket skaber et lettere uheldigt og potentielt komisk billede. Deltagerne må ud fra konteksten kunne regne ud, at det naturligvis ikke er den tiltænkte mening i rubrikken, men de mener muligvis alligevel, at betydningen er komisk, når man læser rubrikken ordret. Dette bekræftes af flere af deltagernes kommentarer til fejlen fx: ”Medmindre bilbomben har sprunget på trampolin ...”. Den humoristiske tolkning kan jævnføres med den ukorrekte stavemåde *sank* i rubrikken (*Torpedo*) *sank* (*sydkoreanske skib*). Her kommenterer flere af deltagerne også, at torpedoen i så fald må sluge skibe, fx: ”Det kommer an på om torpedoen har munde!”.

I figur 5 herunder er holdningerne til de tre par *ligge/lægge*, *spring-*

ge/sprænge og *synke/sænke* sammenlignet med hinanden. *Sank* topper i morskab, men *springer* følger ikke langt bagefter. Næsten hver tredje deltager (30 procent) mener, at (bomben) *springer* er komisk, endda på trods af at nyheden er ganske alvorlig. Journalister, der staver korrekt, risikerer altså, at læserne ikke blot irriteres, men også finder stavningen komisk.

FIGUR 5. HOLDNINGER TIL KORREKT OG UKORREKT STAVEMÅDE AF DE (IN)TRANSITIVE VERBER

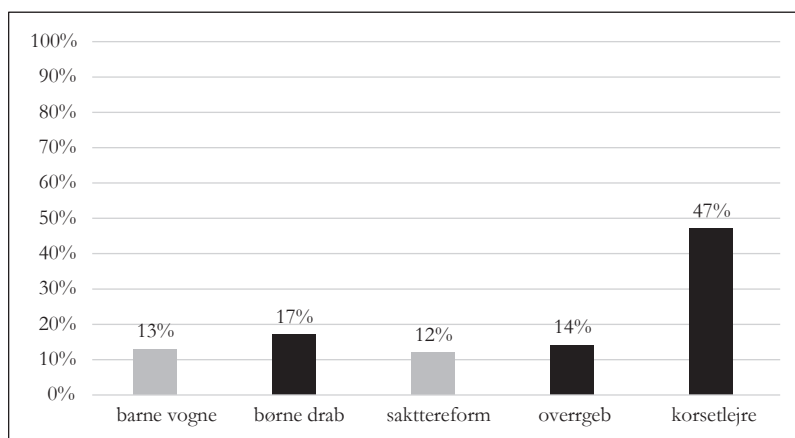


SØJLERNE VISER ANDELEN AF FEJLRETTERE(* OG ○), DER FINDER STAVEMÅDERNE IRRITERENDE, KOMISKE OG MENINGSFORSTYRRENDE.

Indboldets betydning for deltagernes intolerance

Vi har opstillet hypotesen, at læserne har en højere intolerance over for stavefejl i ømtålelige ord end tilsvarende stavefejl i ikkeømtålelige ord. Dette bekræftes i begrænset grad af vores resultater. Figur 6 sammenligner særskrivningsfejlene *barne vogne* og *børne drab* og ombytningsfejlene *sakktetereform* og *overrgeb*. I begge tilfælde ér der flere læsere, der er forargede over stavefejlene i de ømtålelige ord, men forskellene er små. Det lader altså til, at ordenes betydning ikke har nogen stor betydning for deltagernes intolerance over for fejlen.

FIGUR 6. FORARGELSE OVER UKORREKT STAVNING I ØMTÅLELIGE ORD



SØJLERNE VISER ANDELEN AF FEJLRETTERE*, DER FORARGES AF FEJLENE. SORTE SØJLER ANGIVER ØMTÅLELIGE ORD, OG GRÅ SØJLER IKKEØMTÅLELIGE ORD MED TILSVARENDE STAVEFEJLSYPE.

Den mest forargende fejl blandt alle rubrikkerne er stavemåden *korsetlejr* (47 procent af deltagerne). Forargelsen kan være forstærket af, at læseren får en formodning om, at journalisten ikke ved, hvad *kæ* står for, eller værre, at journalisten ikke ved, hvad en koncentrationslejr er. I dette tilfælde har det følsomme indholdsdomæne altså en direkte effekt på modtagerens opfattelse af stavefejlen. Fejlen opfattes dog samtidig som komisk af 42 procent af deltagerne, der nok i højere grad – eller *også* – hæfter sig ved det humoristiske i tanken om en lejr med eller af korsetter. 13 procent af deltagerne mener, at fejlen er både komisk og forargende på én og samme tid.

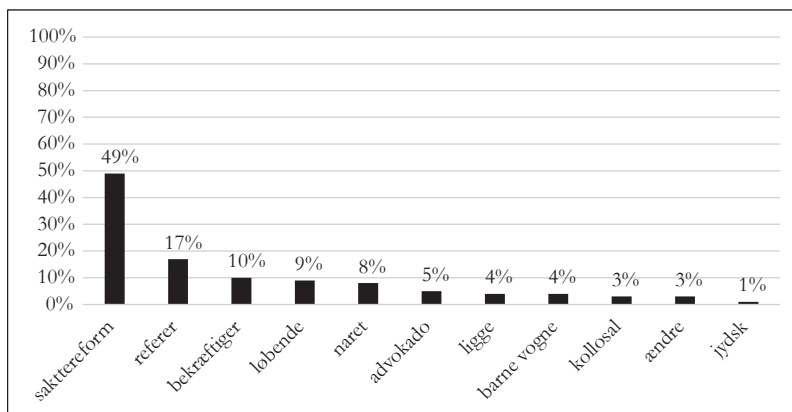
Meningsforstyrrende stavefejl

Resultaterne har indtil videre vist, at deltagerne især nedvurderer de typiske og elementære kompetencefejl. Spørgsmålet er, om de også finder disse fejl meningsforstyrrende. Figur 7 viser, at det gælder for de færreste fejltper. Performansfejlen *saktttereform* skiller sig dog ud. Denne fejl opfattes som meningsforstyrrende af næsten halvdelen af de deltagere, der har angivet og rettet fejlen.

Det kan altså konkluderes, at de færreste finder kompetencefejlene meningsforstyrrende, men at flere finder performansfejlen forstyrren-

de. Samtidig har de forudgående resultater vist, at performansfejlen irriterer mindre end de fleste kompetencefejle.

FIGUR 7. MENINGSFORSTYRRENDE STAVEMÅDER



SØJLERNE VISER ANDELEN AF FEJLFINDERE*, DER FINDER FEJLENE MENINGSFORSTYRRENDE.

FEJLKILDER

Ekspirerter og surveys kan være sårbare over for mange fejlkilder. Vores undersøgelse er ingen undtagelse, og vi vil her kort gennemgå tre mulige kilder til fejl og diskutere studiets væsentlige udfordringer i forhold til repræsentativitet og generalisering på baggrund af resultaterne.

Deltagernes høje grad af irritation over fejlene kan skyldes testens opsætning. Læserne opfordres til at være på udkig efter fejl og er derfor måske allerede fra start (indstillet på at kunne blive) irriteret. I en mere naturlig læsesituation kan det meget vel være, at færre vil blive irriteret, og måske især over stavemåder, der ikke er fejl. Dette vil dog formodentlig være tilfældet for alle fejlene, og de relative forskelle herimellem vil derfor sandsynligvis stadig gælde. Det er desuden muligt, at læsernes irritation kan være steget løbende gennem testen, i takt med at de er stødt på flere og flere rubrikker med stavfejl. Vi ser dog ingen klare tegn herpå i data.

Det er som nævnt overraskende, at de ømtålelige ord ikke påvirker læsernes holdning til stavfejlene nævneværdigt. Resultatet kan dog

igen være udtryk for, at deltagerne er blevet opfordret til at være opmærksomme på stavefejl fra start og dermed ganske enkelt fokuserer mere på rubrikkernes form end på deres indhold. Dog peger resultaterne fra fejlen *korsetlejr* på, at læserne faktisk også forholder sig til ordenes betydning.

I undersøgelsen har vi spurgt ind til, om deltagerne har brugt ordbogen undervejs, og det har hver fjerde deltager. Brugen af ordbog fører til et muligt validitetsproblem, hvad angår rettelserne af fejlene. Man kan indvende, at undersøgelsen på dette punkt muligvis er endt med at teste, om deltagerne kan finde ud af at slå op i ordbogen. Hvis dette problem skal undgås, bliver man nødt til at observere, hvad deltagerne gør under testen.

Vi har tidligere berørt de begrænsninger, vores valgte samplingmetode har i forhold til repræsentativitet og til at kunne generalisere resultaterne. Vores undersøgelse har altovervejende tiltrukket deltagere, der fra start af tilkendegav, at det er (meget) vigtigt for dem, at journalister staver korrekt. Vi har derfor argumenteret for, at deltagerne repræsenterer en fejlobservant læsertype, der er kritisk indstillet over for journalisters fejl på forhånd. Ønsker man at lave en sampling, der er repræsentativ for hele befolkningen og dermed også for folk, der ikke er fejlobservante, må man anvende en sandsynlighedssampling i stedet, hvor hver person i befolkningen har en lige stor sandsynlighed for at blive udvalgt (Taherdoost 2016). Udfordringen bliver dog her at få folk, der er indifferente over for journalisters sprogfejl, til at deltage i og gennemføre en test, der handler om et emne, de øjensynlig ikke interesserer sig (meget) for. Man kan her vælge at anvende ansporende greb som pengegaver (fx ved lodtrækning) eller henvendelsesstrategier som at ringe til respondenter og sende personlige breve ud. Disse metoder har vist sig at have positive effekter i surveystudier, hvor det kan være svært at skaffe og fastholde respondenter (VanGeest, Johnson og Welsch 2007).

KONKLUSION OG DISKUSSION

I starten af artiklen fremsatte vi en række hypoteser, som vi her vil samle op på og diskutere og perspektivere resultaterne i lyset af.

Det blev med udgangspunkt i særskrivningsfejlen *barne vogne* bekræft-

tet, at der er flere sikre fejlfindere og stavere, der er intolerante over for denne elementære fejltype, end mere usikre fejlfindere og stavere (H1). Det indikerer, at det først og fremmest er de årvågne og ferme stavere, der lader sig irritere af journalisterne elementære sprogfejl. Hvis man ikke lægger så meget mærke til stavefejl under læsningen eller selv er usikker på sin stavning, lader man sig måske ikke så let irritere af de stavemåder, man møder. Det er derfor muligvis først og fremmest 'retskrivningseliten', der står bag kritikken af journalisters sprogfejl, og meget tyder på, at mange af vores deltagere tilhører denne.

Heriblandt er der en interessant undergruppe, der giver udtryk for, at de ikke er begejstrede for eller ikke accepterer autoriserede valgfrie dobbeltformer som 'forpligter/forpligtiger'. Den folkelige aversion mod dobbeltformer i dansk retskrivning er velkendt, og stavningens dobbeltgængere har været diskuteret på højeste ministerielle plan ad flere omgange, blandt andet som optakt til udgivelsen af 1. udgave af Retskrivningsordbogen i 1986. Her var det planen at indføre en lang række dobbeltformer, herunder typen *gymnasium/gymnasie*, men efter indsigelse fra daværende kulturminister Mimi Jakobsen og undervisningsminister Bertel Haarder valgte Sprognævnet at udskyde sin plan (Jakobsen 2010b). Mange andre dobbeltformer fik dog plads i ordbogen. Nogle er senere blevet slettet, mens andre er kommet til. Grunden til, at nogle sprogbrugere – og altså også politikere – reagerer kritisk på dobbeltformer, er øjensynlig en bekymring for, at retskrivningsnormen relativiseres og bliver friere. Som en af vores deltagere formulerer det: "Sproget degenererer hvis man staver frit". Der skal helst være klare og faste retningslinjer uden (for mange) variationer. Dette stemmer overens med, at målet med stavenormer er at eliminere eller reducere varianter (Hansen 1979: 67). Udfordringen er så, at retskrivningen i officiel henseende ikke blot skal tage hensyn til stavetraditioner, men også til gældende sprogbrug (Dansk Sprognævn 2019). Det betyder, at der ofte er to eller flere stavemåder, der – evt. i en given tidsperiode – har lige meget berettigelse til at være officielle. Forhenværende formand for Sprognævnet Niels Davidsen-Nielsen har udtrykt det således:

Men i de tilfælde hvor der ikke kan anføres gode grunde til at foretrække én stavemåde for en anden, og hvor stillingen altså er

regulært uafgjort, må ordbogsbrugerne lære at styre deres irritation og at leve med dobbeltformer (Davidsen-Nielsen 2009).

Men det har nogle af vores deltagere meget svært ved. De lader sig netop irritere og insisterer på at kategorisere *forpligtiger* som en fejl, selvom de godt ved og giver udtryk for, det ikke er en fejl ifølge retskrivningsnormen. De kan bare ikke leve med den.

Typen af stavfejl og sværhedsgraden af ordets stavemåde har samtidig vist sig at have en betydning for deltagernes intolerance (H2-H3). Elementære og typiske fejl irriterer mere end komplicerede og atypiske fejl, og samtidig irriterer performansfejlen *sakttetereform* mindre end alle kompetencefejlene med undtagelse af *jydsk*.

Resultaterne viser desuden, at flere af deltagerne er intolerante over for komplicerede, men korrekte stavemåder som fx *forpligtiger* og (bomben) *springer* (H4). I rubrikken, hvor bomben *springer*, mener mere end hver anden deltager, at stavemåden er en fejl, og blandt dem mener mere end hver anden, at stavemåden er irriterende. Tæt på hver tredje deltager mener ligefrem, at fejlen er komisk. Det dokumenterer, at der findes mere udbredte subnormer til den officielle stavenorm i befolkningen, og at det derfor er svært at gardere sig mod irritation og nedvurdering.

Journalisterne – og med dem mange andre professionelle sprogbrugere – kan dermed nærmest med fordel vælge at bruge den forkerte form: Bomben *sprænger*. Hvis journalister vil være sikre på, at læserne ikke lader sig irritere, bliver de derfor nødt til at navigere uden om ord, hvis stavemåde der er usikkerhed om blandt sprogbrugerne. Andelen af irriterede kan dog sagtens – som påpeget i afsnittet om fejlkilder – vise sig at være langt lavere i en mere naturlig læsesituation. Ikke desto mindre beretter redaktører ofte om, at læserne klager over opfattede fejl, der slet ikke er egentlige fejl. Vi giver her ordet til Politikens læserredaktør, Bjarne Schilling:

Men næsten daglig må jeg svare læsere [der klager], at det ikke er en fejl, de er stødt på, men sproget, der har ændret sig. Det har det altid gjort, det vil det blive ved med at gøre, og jeg plejer at skrive til fortvivlede læsere, at der desværre ikke rigtig er andet at gøre

end at se måbende til. Det er der ikke megen trøst i, men det er desværre sandheden. (Schilling 2017).

De ord, fejlene indgår i, har til gengæld vist sig ikke have den helt store indflydelse på deltagernes vurdering (H5). Der er kun en lille forskel på antallet af læsere, der opfatter kompetencefejlene *barne vogne* vs. *børne drab* og performansfejlene *sak.k.tereform* vs. *overrgeb* som forargende. Stavefejlen *korsetlejr* giver til gengæld et større udslag i forargelse, øjensynlig fordi fejlen ændrer ordets betydning og føjer en potentielt komisk betydning til et ømtåleligt ord. Det reagerer læserne på. Men ellers kan man med lidt forsigtighed antage, at det mere er *typen* af stavefejl, der er afgørende for læsernes holdning til fejlen, end betydningen af det ord, som fejlen indgår i.

Endelig kan vi afkræfte den myte, man nogle gange støder på i sprogsamfundet og de journalistiske redaktioner: at (læserne mener, at) performansfejl er meningsforstyrrende. Kun få har angivet, at de finder performansfejlene forstyrrende. Til gengæld forstyrrer og forvirrer kompetencefejlen *sak.tterereform* (H6). Denne stavemåde overrasker tydeligvis mange af vores deltagere, og flere af dem giver udtryk for, at de ikke kan genkende ordet: ”Aner ikke, hvad der skal stå.”, ”Jeg kan ikke regne ud, hvilken reform der er tale om”, mens andre gætter på for eksempel ”sanktion”, ”sektorreform” og ”sanktionsreform”. Kompetencefejl kan altså forvirre eller føre til, at læserne slet ikke forstår sætningen i de tilfælde, hvor stavningen afviger så meget fra læsernes ortografiske repræsentation af ordet, at der er lav eller ingen genkendelighed.

Resultatet understreger, at genkommende stavefejl næppe ødelægger den oplevede forståelse af teksterne. De potentielle problemer ligger snarere i de tilfældige performansfejl, og i at læserne kan lade sig irritere over stavemåder, de mener afviger fra den officielle eller deres personlige norm.

Jonas Nygaard Blom
Center for Journalistik, Institut for Statskundskab
Syddansk Universitet
blom@journalistm.sdu.dk

Michael Ejstrup
Folketinget
michael.ejstrup@ft.dk

LITTERATUR

- Albrecht, J. 2017. Antallet af korrekturfejl styrtdykker i TV 2's netartikler. *Journalisten.dk*, 4.12.2017. <https://journalisten.dk/antallet-af-korrekturfejl-styrtdykker-i-tv-2s-netartikler> (tilgået 11.9.2019.)
- Andersen, A.S. 2019. Sammensatte ord er svært for mange – har du styr på sprogreglerne? *Tv2.dk*, 6.3.2019. <http://nyheder.tv2.dk/2019-03-06-sammensatte-ord-er-svaert-for-mange-har-du-styr-paa-sprogreglerne>. (tilgået 11.9.2019.)
- Andersen, T. 1992. *Stavefejl. En undersøgelse af stavefejlsmonstre i gymnasiet*. København: Undervisningsministeriet.
- Appelman, A. & M. Schmierbach. 2018. Make no mistake? Exploring cognitive and perceptual effects of grammatical errors in news articles. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 95(4). 930-947. DOI: 10.1177/1077699017736040.
- Blom, J.N. & M. Ejstrup. 2019. Læsernes holdninger til journalisters stavefejl i de digitale medier. Y. Goldshtein. I.S. Hansen & T.T. Hougaard (red.). *17. Mode om Udforskningen af Dansk Sprog*. Aarhus Universitet. 113–132.
- Blom, J.N. & K.R. Hansen. 2016. Derfor skal du læse denne artikel – retoriske stiltræk i nyhedsmediernes rubrikker på nettet. *Rhetorica Scandinavica* 71/72. 72–93.
- Blom, J.N. et al. 2017. Linguistic deviations in the written academic register of Danish university students. *Oslo Studies in Language* 9(3). 169–190.
- Brandt, S. 1996. Stavefejl i aviserne. *Mål & Måle* 19(4). 16-19.
- Citron, F.M. 2012. Neural correlates of written emotion word processing: a review of recent electrophysiological and hemodynamic neuroimaging studies. *Brain and Language* 122(3). 211–226. DOI: 10.1016/j.bandl.2011.12.007.
- Cotter, C. 2010. *News talk. Investigating the language of journalism*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cbo9780511811975.
- Dansk Sprognævn. 1955. *Retskrivningsordbog*. København: Dansk Sprognævn.

- Dansk Sprognævn. 1986. *Retskrivningsordbogen*. 2. udg. København: Dansk Sprognævn.
- Dansk Sprognævn. 2012. *Retskrivningsordbogen*. 4. udg. København: Dansk Sprognævn.
- Dansk Sprognævn. 2019. Hovedprincipper for fastlæggelse af retskrivningen. <https://dsn.dk/om-os/sproгнаevnets-opgaver/sproгнаevnet-og-retskrivningen-1/hovedprincipper-for-fastlaeggelse-af-retskrivningen>. (tilgået 11.9.2019.)
- Daidsen-Nielsen, N. 2009. Dobbeltformer til afstemning. *Nyt fra Sprognævnet* 2009/4. 24–27.
- Dixon, M. & Z. Kaminska. 1997. Is it misspelled or is it misspelled? The influence of fresh orthographic information on spelling. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal* 9(5–6). 483–498. DOI: 10.1007/978-94-017-3054-9_9.
- DR. 2009. Sprogpolitik for DR. København: DR. <https://downol.dr.dk/Download/WebCMS/Om-DR/SprogpolitikFebruar20091.pdf>. (tilgået 11.9.2019.)
- DR. 2018. ”Lytternes og seernes redaktør. Halvårsrapport for andet halvår 2018”. https://www.dr.dk/static/documents/2019/03/08/lsr_halvaarsrapport_2_halvaar_2018_officiel_d7c439de.pdf (tilgået 24.3.2019). (tilgået 11.9.2019.)
- Garrett, P. 2010. *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hansen, A. & S. Egholm-Pedersen (red.). 1981–1988. *Holberg-Ordbog. Ordbog over Ludvig Holbergs sprog*. København og Oslo: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hansen, E. 1979. Den danske rigssprogsnorm. *NyS, Nydanske Sprogstudier* 12. 65–82.
- Hansen, E. 1981. *Skrift, stavning og retstavning*. København: Hans Reitzel.
- Hansen, E. 1988. *Rigtigt dansk*. København: Hans Reitzel.
- Hansen, K.B. 2011. Samme fejl i 30 år – vi lære(r) det aldrig. dr.dk, 11.1.2011. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/samme-fejl-i-30-aar-vi-laerer-det-aldrig>. (tilgået 11.9.2019.)
- Jacobsen, H.G. 2010a. *Ret og skrift. Officiel dansk retskrivning 1739–2005. Bind 2*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Jacobsen, H.G. 2010b. Majonæsekrigen 25 år. *Nyt fra Sprognævnet*. 2010/3. 1–5.
- Jacobsen, H.G. & P.S. Jørgensen. 2013. *Politikens Håndbog i Nudansk*. København: Politikens Forlag.
- Jacoby, L.L. & A. Hollingshead. 1990. Reading student essays may be hazardous to your spelling: Effects of reading incorrectly and correctly spelled words. *Canadian Journal of Psychology* 44(3). 345–358. DOI: 10.1037/h0084259.
- Jensen, T.J., T. Kristiansen & M. Maegaard. 2015. Sprogforandringer og sprogholdninger. F. Gregersen & T. Kristiansen (red.), *Hvad ved vi nu – om danske talesprog*, 4–65. København: Sprogforandringscentret.
- Jervelund, A.Å. 2007. *Sådan staver vi*. København: Dansk lærerforeningens Forlag.

- Jervelund, A.Å. & J. Schack. 2016. *Den der skriver d i gjort*. København: Dansk Sprog-nævn.
- Johannsen, S. 2012. Fejl og karaktergivning i danske gymnasiestile. *Mål og Mæle* 35(1). 18–23.
- Kreiner, D.S. et al. 2002. Effects of spelling errors on the perception of writers. *The Journal of General Psychology* 129(1). 5–17. DOI: 10.1080/00221300209602029.
- Kristensen, L.B. et al. 2007. Avisernes fejl er en gammel nyhed. *Mål & Mæle* 30(3). 7–11.
- Kristiansen, A. & P. Diderichsen. 2014. Test din sprogholdning. *Nyt fra Sprognavnet* 2014/3. 1–8.
- Kristiansen, A. & M. Rathje. 2014. ”Det kommer an på hvilken stavfejl det er”. Unges holdninger til stavfejl i nye medier. *NyS, Nydanske sprogstudier* 46. 103–131. DOI: 10.7146/nys.v46i46.17526.
- Kristiansen, M. 2012. Spontansprog i folkets tjeneste. Om nye sprognormer i danske public service-medier. J. Heegaard & P.J. Henrichsen (red.), *Speech in action. Proceedings of the 1st SJUSK conference on contemporary speech habits* (Copenhagen Studies in Language 42), 107–123. København: Samfundslitteratur Press.
- Lund, J. 1985. Egerterne, søskendene og de mangehovedede uhyrer. Om strukturpa-rallelisme. *Nyt fra Sprognavnet* 2. 1–3.
- Martin-Lacroux, C. & A. Lacroux. 2016. Do employers forgive applicants’ bad spelling in résumés? *Business and Professional Communication Quarterly* 80. 321–335. DOI: 10.1177/2329490616671310.
- Ministeriet for Kirke -og Undervisningsvæsenet. 1892. *Bekendtgørelse fra Ministeri-et for Kirke- og Undervisningsvæsenet om Retskrivningen*. Bekendtgørelse nr. 24 af 27.2.1892. https://dsn.dk/lovtekster/Bekendtg_1892.pdf. (tilgået 11.9.2019.)
- Queen, R., & J.E. Boland. 2015. I think your going to like me: Exploring the role of errors in email messages on assessments of potential housemates. *Linguistics Vanguard* 1. 283–293. DOI: 10.1515/lingvan-2015-0011.
- Rathje, M. 2012. ”sku allegevel ha købt penis forlænger creme :)”. Afvigelser fra retskriv-ningsnormen i kommentarfeltet på ekstrabladet.dk. I.S. Hansen, T.T. Hougaard & P. Widell (red.), *MUDS-rapport, 14. Mode om Udforskningen af Dansk Sprog*, 333–355. Aarhus Universitet.
- Rathje, M. & A. Kjærgaard. 2009. *Sproget i DR. En undersøgelse af problematisk sprogbrug, engelske lån og groft sprog i et udvalg af DR’s produktioner*. København: DR.

- Schilling, B. 2017. Læsernes redaktør om klassiske sprogfejl: Jo jo, bomber kan springe. *Politiken*, 20.11.2017. <https://politiken.dk/debat/klummer/art6213429/Jo-jo-bomber-kan-springe>.
- Seymour, P.H.K. 1997. Foundations of orthographic development. C.A. Perfetti, L. Rieben & M. Fayol (red.), *Learning to spell: Research, theory, and practice across languages*, 319–337. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Stiff, C. 2012. Watch what you write: How errors in feedback influence consumer attitudes and behavior. *Journal of Internet Commerce* 11(1). 41–67. DOI: 10.1080/15332861.2012.650988.
- Taherdoost, H. 2016. Sampling methods in research methodology; How to choose a sampling technique for research. *International Journal of Academic Research in Management* 5(2). 18–27. DOI: 10.2139/ssrn.3205035.
- Tat, M.J. & T. Azuma. 2012. Don't shoot the messenger: Memory for misspellings in context. *Journal of Psycholinguistic Research* 41. 215–236. DOI: 10.1007/s10936-011-9188-9.
- Thomsen, M. 2017. *Inside the head of readers. How emotional words change how the brain processes headlines*. Speciale. Center for Journalistik. Odense: Syddansk Universitet.
- Thorsen, L. 2015. Danske unger skriver 'lamme frikadeller' i stedet for 'lammefrikadeller'. *Politiken.dk*, 9.10.2015. <https://politiken.dk/kultur/art5593169/Danske-unge-skriver-lamme-frikadeller-i-stedet-for-lammefrikadeller>. (tilgået 11.9.2019.)
- Thorsen, P.K. 1918. *Saahys Retskrivningsordbog*. 7. udg. København: Gyldendalske Boghandel.
- Thurah, T. 2018. Sprogklummen. Analyse: Der er lidt færre fejl på dr.dk end på andre netaviser. *dr.dk* 30.11.2018. <https://www.dr.dk/om-dr/sprogpolitik/sprogklummen/analyse-der-er-lidt-faerre-fejl-paa-dr.dk-end-paa-andre-netaviser>. (tilgået 11.9.2019.)
- Thøgersen, J. & T. Kristiansen. 2006. *Masketestens teori og metode*. Oslo: Novus Forlag.
- Thøgersen, J. 2013. *Sproglig kvalitet i DR. En meningsmåling om sproget i DR*. København: DR.
- TV 2. 2018. Seernes redaktør: Beretning for perioden 1. januar 31. december 2018. https://sr.tv2.dk/fileadmin/user_upload/2018_Seernes_redaktoers_beretning_RETTET_endelig_version.pdf. (tilgået 11.9.2019.)
- Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2016. Bekendtgørelse om eksamen og censur ved universitetsuddannelser. Lov nr. 1062 af 30/062016. <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=183445>. (tilgået 11.9.2019.)

- Undervisningsministeriet. 1997. Lov om dansk retskrivning. Lov nr. 332 af 14/05/1997. <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=84769>. (tilgået 11.9.2019.)
- Undervisningsministeriets Retskrivningsudvalg. 1923. *Danske Retskrivningsordbog*. København: Gyldendalske Boghandel.
- VanGeest, J.B., T.P. Johnson & V.L. Welch. 2007. Methodologies for improving response rates in surveys of physicians. A systematic review. *Evaluation & the Health Professions* 30(4). 303–321. DOI: 10.1177/0163278707307899.
- Vultee, F. 2015. Audience perceptions of editing quality: Assessing traditional news routines in the digital age. *Digital Journalism* 3. 832–849. DOI: 10.1080/21670811.2014.995938.

APPENDIKS

Stimuli (nyhedsrubrikker):

1. Tilsyn kritiserer politikeres dobbeltroller i sygehusbyggeri [kontrol]
2. Torpedo *sank* sydkoreansk skib
3. Væksten i den amerikanske servicesektor *accelererer* [korrekt] igen
4. Dagplejere får selvkørende *barne vogne*
5. Konservative: Terrorlov bør *løbene* diskuteres
6. Virksomhedsejer: Socialt ansvar *forpligtiger* [korrekt] også på it-området
7. Unge tyskere kender ikke *korsetleje*
8. Trumps *sakttiereform* rammer danske virksomheder
9. Sager om *børne drab* tages op igen
10. Statskassen *naret* for millioner af kroner
11. Bilbombe *springer* [korrekt] nær parlament
12. *Kolossal* vækst i asiatiske investeringer
13. Borgmester ændre holdning i lov om gigantisk gasledning
14. Kapitalfond må *ligge* salg af fusionsfirma i skuffen
15. Premierminister *bekræftiger* snarlig regeringsrokade
16. Pædofil dømt for mange *overræb* på drenge
17. Minister: Jeg er ikke herre over, hvad folk *referer* mig for
18. *Jydske* motorvej åbner i dag
19. Danske supermarkeder skrotter vandslugende *advokado*
20. Træer i byen vokser hurtigere end i *skovbegen* [kontrol]